

Hội kết cho chế độ chuyên chế dẻo dai của Đảng Cộng sản Trung Quốc? Một đánh giá ba phần về sự thay đổi quyền lực ở Trung Quốc¹

Lý Thành²
(Cheng Li)

Tóm tắt: *Tiểu luận này thách thức quan điểm đang thịnh hành về cái được xem là “chế độ chuyên quyền dẻo dai” của Đảng Cộng sản Trung Quốc. Quan điểm này khẳng định rằng hệ thống chính trị độc đảng của Trung Quốc có khả năng củng cố năng lực đất nước nhằm quản trị có hiệu quả xã hội thông qua những thích ứng về định chế và điều chỉnh chính sách. Những phân tích cuộc khủng hoảng gần đây vẫn còn tiếp tục được tiết lộ ra về Bạc Hi Lai cho thấy các vết nứt trong hệ thống chính trị Trung Quốc, đó là tình trạng dung túng người thân và phe cánh cùng những mối liên kết kiểu bảo trợ - đỡ đầu trong quá trình lựa chọn các nhà lãnh đạo; tham nhũng tràn lan, sự lũng đoạn quyền lực chính trị bởi một nhóm quan chức cấp cao ở các công ty thuộc sở hữu nhà nước ngày càng gia tăng, sự coi thường pháp luật của giới chóp bu và thất bại tiềm tàng trong các thỏa thuận mặc cả giữa các phe phái cạnh tranh lẫn nhau trong hàng ngũ lãnh đạo đảng. Bài tiểu luận cho thấy rằng, “chế độ chuyên quyền bền bỉ, dẻo dai” của Đảng Cộng sản Trung Quốc thực ra chỉ là một hệ thống trì trệ xét cả trên lý luận và thực tiễn bởi lẽ, hệ thống này chống đối lại những thay đổi mang tính dân chủ rất cần thiết ở quốc gia này.*

---

¹ **The End of the CCP’s Resilient Authoritarianism? A Tripartite Assessment of Shifting Power in China** (The China Quarterly, 211, September 2012, pp 595- 623). Tác giả xin cảm ơn Chris Bramal, Eve Cary, Jordan Langdon về những tư vấn làm sáng tỏ nhiều khía cạnh của bài báo.

² Cheng Li, Giám đốc trung tâm nghiên cứu Trung Quốc, Viện Brookings. Washington. Email: cli@brookings.edu

Luận điểm về chế độ độc đoán chuyên quyền có tính dẻo dai có nguồn gốc từ quan niệm cho rằng Trung Quốc là một thể thống nhất vững chắc đang đặt ra những vấn đề liên quan tới sự thất bại của nó trong việc đánh giá các xu hướng thay đổi đường như có tính nghịch lý ở quốc gia này. Trong bài này, những nghịch lý ấy được khắc họa bởi ba quá trình phát triển song song, đó là: (1) Lãnh đạo yếu, phe phái mạnh, (2) Chính phủ yếu, nhóm lợi ích mạnh, và (3) Đảng yếu, quốc gia mạnh. Không nên nhầm lẫn tính dẻo dai của nước Trung Hoa (căn cứ vào vị thế của giới trung lưu đang hình thành, sự xuất hiện chính trị của các nhóm lợi ích mới, và tính năng động của toàn xã hội) với năng lực và tính chính danh của Đảng Cộng sản Trung Quốc (ĐCSTQ) trong việc điều hành đất nước. Bài này kết luận rằng nếu muốn lấy lại lòng tin của quần chúng và tránh một cuộc cách mạng hướng từ dưới lên thì ĐCSTQ phải từ bỏ ý tưởng về một “chế độ chuyên quyền dẻo dai,” đồng thời đi theo đường lối chuyển đổi dân chủ một cách có hệ thống với những bước đi dừng cảm về hướng bầu cử dân chủ trong nội bộ đảng, thiết lập sự độc lập của tòa án và dần dần mở cửa cho truyền thông chủ đạo

Từ khóa: ĐCSTQ, chế độ chuyên chế dẻo dai, chính trị phe nhóm, dân chủ trong đảng, chuyển giao quyền lực, tham nhũng, thể hệ thứ 5.

* * *

Nếu có một sai lầm mà cộng đồng quốc tế thường gặp khi phân tích Trung Quốc ngày nay thì đó chính là ở cách mô tả quốc gia đông dân và đang chuyển đổi nhanh nhất hành tinh này qua những ý niệm đơn thể. Khi đánh giá hiện trạng và quỹ đạo tương lai của nền chính trị Trung Quốc, nhiều nhà bình luận đã không thấy cái khác biệt giữa giới tinh hoa lãnh đạo Trung Quốc với xã hội Trung Quốc.³ Với việc Trung Quốc ngày càng thêm đa dạng qua sự góp mặt của nhiều thành phần chính trị - xã hội mới và quá trình ra quyết định ngày càng phức tạp, thì rõ ràng là ngày nay những sự khái quát hóa không chính xác sẽ gây ra nhiều vấn đề khó lường chưa từng có trong lịch sử.

---

³ Perry Link, một người đã chỉ trích chính quyền Trung Quốc nhiều năm, mới đây đã phê phán mạnh mẽ và có cơ sở việc một số chuyên gia Mỹ nghiên cứu Trung Quốc thường sử dụng thuật ngữ “Trung Quốc” hoặc “người Trung Quốc” để “chỉ nói về giới tinh hoa” trong Đảng Cộng sản Trung Quốc. Ông Link cảnh báo rằng dùng từ “Trung Quốc” để chỉ một “nhóm tinh hoa nhỏ” là điều nguy hiểm vì nó che khuất gần 1/5 dân số toàn cầu và ngăn cản cách đánh giá đúng đắn về việc chế độ còn tồn tại được bao lâu nữa” (2012, 27). Cũng đáng ghi nhận là Gordon Chang, một nhà phê phán lãnh đạo Đảng Cộng sản Trung Quốc nổi tiếng khác vẫn tiếp tục tiên đoán về “một sự sụp đổ sắp đến của Trung Quốc” trong khi đề cập đến sự sụp đổ của Đảng Cộng sản Trung Quốc (2011). Để tham khảo phiên bản lúc trước của luận điểm này, hãy đọc Chang 2001.

Trong thập kỷ vừa qua, các nhà phân tích về Trung Quốc có xu hướng khắc họa hệ thống chính trị chuyên chế của Trung Quốc như một thực thể “dẻo dai” và “mạnh”.⁴ Theo lập luận của họ, ĐCSTQ dường như đã phát hiện được một sách lược bền vững để duy trì sự lãnh đạo của mình trong thời kỳ kinh tế phát triển nhanh chóng. Trong mắt của các nhà quan sát ngoại quốc này thì, với sức mạnh quốc gia ngày càng tăng, xã hội ngày càng đa dạng, và sự giám sát và đôi trọng trong nội bộ Đảng ngày càng hoàn bị, Trung Quốc đã có những yếu tố để củng cố, thay vì làm yếu đi, sự lãnh đạo của ĐCSTQ.⁵ Nói chung, lối nhìn này thường dẫn đến việc coi nhẹ sự dễ bị thương tổn của chế độ chuyên quyền độc đảng. Những thế lực kinh tế - xã hội trong nước đặt ra những thách thức nghiêm trọng cho sự dẻo dai của chủ nghĩa chuyên chế của ĐCSTQ. Đồng thời, sự cạnh tranh giữa các phe phái trong cấp lãnh đạo đảng có thể dẫn đến thất bại trong việc dàn xếp những thỏa thuận cần thiết hầu bảo tồn sự thống nhất của Đảng.

Vài huyệt hổng cơ bản của hệ thống chính trị Trung Quốc đã bị phơi trần qua cuộc khủng hoảng chính trị vào mùa Xuân năm 2012 liên quan đến Bạc Hi Lai, một trong những ngôi sao đang lên của Đảng và là người đứng đầu Trùng Khánh, một thành phố lớn nhất Trung Quốc. Ở Trung Quốc ngày nay, mức độ tham nhũng của quan chức, chẳng hạn, đã đến mức chưa từng có về độ rộng lẫn độ lớn. Điều mỉa mai là họ Bạc lại là nhà lãnh đạo nổi tiếng về lập trường cứng rắn chống tham nhũng của ông ta qua chiến dịch “đập tan xã hội đen” (đá hắc), thế nhưng giờ đây đa số lại coi ông ta như “đầu sỏ mafia”. Vì lẽ ấy, lòng tin của quần chúng vào sự lãnh đạo của ĐCSTQ có lẽ đã rớt xuống điểm thấp nhất trong thời kỳ sau Mao. Đảng đã mất đi thế thượng phong đạo đức. Nếu những cáo buộc là đúng thì dường như hoàn toàn không có ràng buộc đạo đức nào trong cách hành xử của Cốc Khai Lai (vợ Bạc Hi Lai), của cựu giám đốc công an Trùng Khánh Vương Lập Quân, và của cả chính họ Bạc, những cáo buộc này liên hệ đến thủ tiêu, ám sát, tra tấn và các lạm dụng quyền lực khác.⁶

Bất chấp những nỗ lực từ phía lãnh đạo ĐCSTQ cố gắn nhãn cho sự cố này như một “hiện tượng riêng lẻ và hi hữu”, nhiều nhà trí thức của công

---

⁴ David Shambaugh, chẳng hạn, cho rằng Đảng Cộng sản Trung Quốc là một “thiết chế khá mạnh và bền vững, dẻo dai” (2008, 176). Xem Nathan 2003; Miller 2008b, Miller 2009.

⁵ Theo Andrew Nathan thì “những thay đổi mang tính thể chế của chế độ cho tới nay có tác dụng củng cố chứ không làm suy yếu sự chuyên quyền” (2006, 3); xem thêm Fewsmith 2006; Brown 2009; Dickson 2003; Dickson 2008; Tsai 2007; Yang 2004.

⁶ Các phương tiện truyền thông Trung Hoa hải ngoại đã phổ biến rộng rãi thông tin là Giang Trạch Dân, nguyên Tổng Bí thư ĐCSTQ gần đây đã bình luận về xì căng đan Bạc Hi Lai như sau: “Bạc đã vượt qua điểm mốc của văn minh nhân loại,” Nhật báo Sing Tao, 28 tháng năm 2012

chúng đã công khai cho rằng sự tham nhũng tràn lan của quan chức, đặc biệt là những vụ liên quan đến gia đình các lãnh tụ cao cấp của Đảng chứng tỏ rằng đây là một hình thái suy đồi của chủ nghĩa tư bản thân hữu (“quyền quý tư bản chủ nghĩa”) và là một quy luật hơn là ngoại lệ trong hệ thống chính trị Trung Quốc.⁷ Sự lùm xùm của vụ Bạc Hi Lai tất nhiên không chỉ phản ánh tính ích kỷ khét tiếng của ông ta.⁸ Xi-căng-đan này có thể là một cuộc khủng hoảng chính trị nghiêm trọng nhất từ khi xảy ra sự cố Thiên An Môn năm 1989 và là một thách thức lớn lao cho tính chính danh của cấp lãnh đạo ĐCSTQ nói chung.

Đối với cộng đồng nghiên cứu về Trung Quốc ở nước ngoài, điều tối quan trọng là phải đi xa hơn các tranh luận hời hợt về những cảnh quan chính trị “ngoạn mục” theo kiểu Hollywood mà, trên thực tế, có thể che lấp những dịch chuyển quyền lực rộng lớn đang xảy ra ngay phía sau những sự kiện mà nhìn từ bên ngoài thì không có vẻ gì liên quan đến nhau. Hoàn toàn tương phản với cuộc khủng hoảng Thiên An Môn năm 1989, kinh tế và xã hội Trung Quốc ít ra là cho đến nay vẫn không bị xáo trộn bởi cuộc khủng hoảng Bạc Hi Lai, điều đó cho thấy một kịch bản là quốc gia này vẫn có thể không bị suy yếu, dù có hàng loạt đấu đá quyền lực kịch liệt ở Trung Nam Hải. Thế nhưng vài nhà phân tích về Trung Quốc của Mỹ đã nhầm lẫn về sự dẻo dai của Trung Quốc như là bằng chứng cho thấy năng lực điều hành đất nước và tính chính danh của ĐCSTQ. Những cuộc tranh luận gần đây về chủ đề “vì sao Trung Quốc sẽ không sụp đổ” đã hết sức sai lầm, bởi lẽ người ta có thể lập luận có lý rằng vấn đề hôm nay là liệu Đảng có sẽ tồn tại được hay không, không phải là quốc gia này có sống sót được hay không.⁹

Tương lai nền chính trị của Trung Quốc, đặc biệt là sự sống còn của hệ thống độc đảng, là một vấn đề nhiều tranh cãi và phải là đề tài cho những cuộc thảo luận cận kề và chính sách. Ý niệm một chế độ chuyên chế dẻo

---

⁷ Ví dụ như Trương Minh (Zhang Ming) vào tháng 3 năm 2012 đưa ra một phát biểu phê phán kịch liệt nạn tham nhũng tràn lan của các quan chức cấp cao của ĐCSTQ, chỉ vài tháng trước khi truyền thông quốc tế bắt đầu truy tìm nguồn gốc “phá hệ” của chủ nghĩa tư bản thân hữu trong hàng ngũ lãnh đạo Trung Quốc. Để tìm hiểu những nỗ lực của các cơ quan quyền lực của đảng nhằm biến vụ Bạc Hi Lai thành sự kiện có tính “riêng lẻ và hi hữu”, xem Sina News lên mạng ngày 25 tháng 5 năm 2012: <http://news.sina.com.hk/news/1617/3/1/2673095/1.html>.

⁸ Họ Bạc từ lâu đã nổi tiếng với những tham vọng chính trị của ông ta (xem Li 2001, 165-66). Vài tháng trước khi xảy ra cuộc khủng hoảng thì Tô Vĩ (Su Wei) một học giả thân cận Bạc công tác ở Trường Đảng Trùng Khánh đã sánh Bạc Hi Lai và thị trường Trùng Khánh Hoàng Kì Phàm với Mao Trạch Đông và Chu Ân Lai trong những lời bình luận được lưu truyền trên truyền thông Trùng Khánh và trung ương. Xem Sina Global Newsnet được đưa lên mạng ngày 20 tháng 10 năm 2011. <http://dailynews.sina.com/bg/chnews/ausdaily/20110920/18402783790.html>.

⁹ Xem, chẳng hạn, Bell 2012

dai – tức là khuôn khổ lý luận đang có ưu thế hiện nay mà các học giả Phương Tây vẫn áp dụng để nghiên cứu hệ thống chính trị Trung Quốc trong một thập kỷ gần đây - cần được thẩm định lại dưới ánh sáng của sự kiện chính trị bất bình thường vừa diễn ra. Việc đánh giá có cân nhắc cặn kẽ trên cơ sở dữ kiện thực tiễn đầy đủ, chính xác về cuộc khủng hoảng chính trị mới bộc lộ ra, hiện nay đặc biệt có ý nghĩa, không chỉ vì Trung Quốc đang ở ngã tư đường của sự phát triển trong nước mà còn bởi giờ đây ảnh hưởng của Trung Quốc đến kinh tế thế giới và an ninh khu vực là mạnh hơn bất kỳ thời điểm khác nào trong lịch sử hiện đại. Sự hiểu sai bối cảnh kinh tế - xã hội Trung Quốc sẽ kéo theo nguy cơ các nước khác có những chính sách kém hiệu quả với Trung Quốc.

Bài báo này trước tiên trình bày một cách tổng quan có phê phán các luận điểm ủng hộ quan niệm chuyên quyền dẻo dai và dẫn giải vì sao chúng không đủ để hiểu rõ nền chính trị Trung Quốc hiện nay. Sau đó, bài này sẽ nhận dạng ba xu hướng chuyển đổi ở nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa. Để làm sáng tỏ vấn đề, ba xu hướng phát triển đó sẽ được tóm tắt trong ba cụm từ: (1) lãnh đạo yếu, các phe phái mạnh; (2) chính phủ yếu, các nhóm lợi ích mạnh; và (3) đảng yếu, đất nước mạnh.¹⁰ Sự dịch chuyển quyền lực của các thành phần khác nhau ở Trung Quốc phản ánh những thay đổi đa chiều và năng động đang diễn ở quốc gia này.

Sự chuyên quyền dẻo dai: Phê phán tổng quan

Giới học giả Tây phương nghiên cứu về chế độ chuyên quyền có tính dẻo dai của nhà nước Trung Quốc xuất hiện vào giữa những năm 1990 và trở thành quan điểm chủ đạo trong thập kỷ vừa qua. Khi ĐCSTQ vượt qua những xáo trộn chính trị của vụ đàn áp trên quảng trường Thiên An Môn năm 1989, sự cố gây nên một khủng hoảng nghiêm trọng về tính chính danh, nhiều nhà phân tích về Trung Quốc bắt đầu đánh giá cao sức chịu đựng và khả năng thích ứng mà các nhà lãnh đạo Trung Quốc vận dụng để đối phó với những thách thức trong nước lẫn ngoài nước. Sự kế vị chính trị từ Giang Trạch Dân, thế hệ lãnh đạo thứ 3, sang Hồ Cẩm Đào, thế hệ thứ 4 diễn ra ở Đại hội 16 của ĐCSTQ năm 2002 được coi là đáng chú ý, bởi lẽ lần đầu tiên trong lịch sử nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa ban lãnh đạo của Đảng Cộng sản đã chuyển giao quyền lực một cách hòa bình, có trật tự và được thể chế hóa. Đối với các nhà phân tích về Trung Quốc ở nước ngoài, một điều đã trở nên rất quen thuộc là nhìn nhận ĐCSTQ như một thực thể đủ mềm dẻo và linh hoạt để thích ứng nhanh với những môi trường thay đổi; trở nên chuyên nghiệp và nhiều

---

¹⁰ Một vài ý kiến thảo luận về đánh giá sự thay đổi quyền lực ở Trung Quốc theo quan điểm ba phần cũng đã xuất hiện trước đây trong một phát biểu ngắn của tôi trình bày tại hội nghị thường niên lần thứ nhất tại trung tâm nghiên cứu Ngoại giao Hoa Kỳ mang tên Johnson, tổ chức để chào mừng Henry Kissinger tại Đại học Yale vào tháng 3 /2012. Xem Li 2012b.

năng lực hơn qua thời gian. “Kết quả,” như một số học giả đã nhận định, là “sự hình thành một hệ thống quyền lực mà đặc trưng là “một chế độ chuyên quyền dẻo dai.”¹¹

Theo định nghĩa, chế độ chuyên quyền dẻo dai của ĐCSTQ là một hệ thống chính trị độc đảng – một hệ thống có khả năng “gia tăng năng lực của quốc gia để quản trị và điều hành một cách có hiệu quả” thông qua những thích ứng mang tính định chế và những điều chỉnh chính sách.¹² Theo vài nhà phân tích, hệ thống chuyên quyền dẻo dai của ĐCSTQ có thể kháng cự hoặc ngăn chặn những đòi hỏi dân chủ. Bởi thế, không có gì là ngạc nhiên khi những thành phần bảo thủ trong đảng tìm cách củng cố niềm tin theo đó “dân chủ là không thích hợp với Trung Quốc,” và chính chế độ chuyên quyền dẻo dai mới là thích hợp.¹³ Có thể lấy một ví dụ làm bằng chứng, đó là một tuyên bố gần đây về “năm không đối với Trung Quốc” của Chủ tịch Đại hội đại biểu Nhân dân toàn quốc Ngô Bang Quốc.¹⁴

Luận điểm về chế độ chuyên quyền dẻo dai có vẻ như bị bẻ tắc nếu tìm hiểu sự thay đổi và tính liên tục trong khuôn khổ những chính sách vĩ mô mà mỗi thế hệ các nhà lãnh đạo ĐCSTQ theo đuổi trong hơn hai thập kỷ qua. Trong cuốn sách nổi tiếng “Chuyến đi phương Nam” năm 1992, Đặng Tiểu Bình đã kêu gọi cải cách theo xu hướng thị trường nhiều hơn nữa và thực hiện tư nhân hóa nền kinh tế trong khi vẫn tiếp tục đàn áp những thành phần bất đồng chính kiến. Giang Trạch Dân đã mở rộng cơ sở quyền lực của ĐCSTQ bằng cách kết nạp các nhà kinh doanh và những đại biểu của các thành phần kinh tế - xã hội mới (được gọi là “thuyết ba đại diện”), trong khi đó vẫn tung ra những chiến dịch đàn áp Pháp Luân Công – một nhóm những người theo đức tin mới ra đời. Lời kêu gọi mang tính dân túy “xã hội hài hòa” của Hồ Cẩm Đào nhằm giảm bớt những khác biệt về kinh tế và căng thẳng xã hội trong khi đó lại tăng cường kiểm duyệt truyền thông và sự giám sát xã hội của cảnh sát, đặc biệt tại các vùng có những sắc tộc thiểu số sinh sống. Trong tất cả những giai đoạn phát triển kinh tế - xã hội ấy, các lãnh tụ tối cao của ĐCSTQ đã thúc đẩy một số lĩnh vực một cách có tính toán cả về ý thức hệ và chính trị đồng thời gây áp lực chính trị ở các lĩnh vực khác.

---

¹¹ Brodgaard và Zheng 2006, 2

¹² Dickson 2005, 1

¹³ Ibid, 11.

¹⁴ “Năm không” nổi tiếng của Ngô Bang Quốc là (1) Không hệ thống đa đảng; (2) Không đa nguyên tư tưởng; (3) Không giám sát và đối trọng quyền lực hay chế độ lưỡng viện; (4) Không hệ thống liên bang; và (5) Không tư nhân hóa. Tuyên bố này được Ngô Bang Quốc đưa ra tại kỳ họp thứ 4 Đại hội đại biểu nhân dân toàn quốc khóa 11 tại Bắc Kinh ngày 11 tháng Ba năm 2011. Xem Zhongguo xinwen wang, đưa lên mạng ngày 11/3/2011.

http://www.china.com.cn/2011/2011-03/content_2214099.html.

Một số phương thức thích ứng của ĐCS TQ lại chính là bài học được rút ra từ những kinh nghiệm của các chế độ độc tài và chuyên chế khác. Như David Shambaugh nhận định, một số chính sách và quy trình mới của ĐCS TQ đã được phát triển trên cơ sở học tập có hệ thống các quốc gia hậu cộng sản và không cộng sản. ĐCS TQ đi tiên phong trong nỗ lực “cải cách và xây dựng lại chính mình theo xu hướng thể chế hóa – và bằng cách đó để duy trì tính chính danh và quyền lực”.¹⁵ Theo Alice Miller, “phong cách lãnh đạo của Hồ Cẩm Đào với tư cách là người đứng đầu các nhà lãnh đạo khác cho thấy họ đã biết cách tránh sự độc tài chuyên quyền cũng như tình trạng trì trệ (chẳng hạn như do luôn chọn người cao tuổi nhất làm lãnh đạo – ND) mà Liên Xô đã gánh chịu vào đầu những năm 1980, bởi vì Liên Xô đã thất bại khi phải giải quyết cùng một vấn đề này”.¹⁶

Hệ thống chuyên quyền Trung Quốc có dẻo dai không? Góc nhìn từ bên trong của những người có tư tưởng cấp tiến ở CHND TQ

Tuy nhiên, cho rằng chế độ chuyên quyền dẻo dai của ĐCS TQ sẽ cho phép lãnh đạo đảng khắc phục những cơn bão chính trị trong nhiều năm và thập kỷ sắp tới, là đẩy luận điểm này quá xa. Richard McGregor, nguyên trưởng phòng báo Financial Times và cũng là tác giả cuốn sách hay được trích dẫn với nhan đề *Đảng*, cho rằng quan điểm theo đó “đảng không thể cầm quyền mãi” là một trong “năm điều hoang tưởng về ĐCS TQ”.¹⁷ Theo cách nói của MacGregor thì “ĐCS TQ có thể làm được điều đó, hoặc ít ra thì cũng làm được như thế trong tương lai trước mắt”.¹⁸

Điều oái oăm là các chỉ thị chính thức của ĐCS TQ thường ít lạc quan hơn về năng lực quản trị, điều hành và tính dẻo dai phi dân chủ của Đảng. Tháng 9/2009, Hội nghị lần thứ tư Ban chấp hành Trung ương ĐCS TQ khóa 17 đã kêu gọi thúc đẩy dân chủ trong đảng và tăng cường đợt vận động chống tham nhũng trong lãnh đạo đảng. Theo những chỉ thị được thông qua tại hội nghị thì có rất nhiều vấn đề nội bộ của ĐCS đã trở nên trầm trọng hơn trước tác động của những diễn biến tình hình trong nước và quốc tế mới đây khiến “làm suy yếu nghiêm trọng sức sáng tạo, sự đoàn kết nhất trí và hiệu năng xử lý những vấn đề phát sinh ấy.”¹⁹ Do đó, sự lãnh đạo sâu sát của đảng “chưa bao giờ lại khó khăn và cấp bách như hiện nay”.²⁰ Chỉ thị đặc biệt nhấn mạnh tầm quan trọng của dân chủ trong đảng, mô tả điều này như máu trong cơ thể của đảng (“Đảng đích

---

¹⁵ Shambaugh 2008,9

¹⁶ Miller 2008b,77

¹⁷ McGregor 2011, Về cuốn sách đã dẫn xem McGregor 2010

¹⁸ McGregor 2011.

¹⁹ Xem Nhân dân Nhật báo online, 19/9/2009:

<http://english.people.com.cn/90001/90776/90785/6761990.html>.

²⁰ Như trên

sinh mệnh”).²¹ Gần đây hơn, *Nhân Dân Nhật Báo*, cơ quan tuyên truyền chính thức của ĐCSTQ đã có một bài xã luận nhân dịp 91 năm ngày thành lập ĐCSTQ kêu gọi tăng cường hơn nữa nỗ lực vượt qua bốn nguy cơ đang đối mặt ĐCSTQ đó là “tư tưởng lung lạc, thiếu năng lực, xa rời quần chúng và tham nhũng lan tràn”.²²

Cũng cần nói rõ rằng đối với các nhà lãnh đạo có tư tưởng cấp tiến trong ĐCSTQ như Ôn Gia Bảo, Lý Nguyên Triều, Uông Dương và các cố vấn của họ thì dân chủ trong đảng chỉ là phương tiện chứ không là mục tiêu tối hậu để hiện thực hóa khát vọng dân chủ hóa đất nước Trung Quốc. Trong nhiều dịp, các vị lãnh đạo Ôn, Lý và Uông đã lập luận dứt khoát rằng dân chủ phản ánh những giá trị toàn cầu và cần được chia sẻ cùng với khát vọng của nhân dân Trung Quốc. Trả lời phỏng vấn truyền thông Trung Quốc, **Du Khả Bình** – một nhà lý luận xuất sắc của ĐCSTQ đã phát biểu: “sẽ là nguy hiểm chết người nếu cho rằng Trung Quốc chỉ cần dân chủ trong đảng, thay vì *một nền dân chủ thực sự hơn* cho nhân dân (nhân dân dân chủ) hay một nền dân chủ xã hội (xã hội dân chủ), và cả hai hình thức dân chủ này đều bao hàm bầu cử dân chủ đại chúng và thực hiện từ cơ sở.”²³ Đối với Du Khả Bình, dân chủ trong nội bộ đảng và dân chủ đối với nhân dân là những khái niệm bổ trợ nhau. Dân chủ trong nội bộ đảng được thực hiện từ trên xuống dưới và từ trong ra ngoài, còn dân chủ nhân dân được thực hiện từ dưới lên trên. Lý tưởng nhất, hai hình thức dân chủ ấy phải gặp nhau ở giữa. Về mặt ý nghĩa chiến lược, Du Khả Bình và những đồng nghiệp cùng chí hướng với ông cho rằng dân chủ trong đảng có một vị trí hết sức quan trọng vì nó sẽ mở đường cho nền dân chủ Trung Quốc theo một nghĩa rộng lớn hơn. Du Khả Bình tin rằng nỗ lực tìm kiếm dân chủ cho Trung Quốc chắc chắn sẽ đưa đến một “cú bực phá về chất” theo một kiểu nào đó.²⁴

Tương tự, **Vương Trường Giang**, giáo sư kiêm chủ nhiệm môn xây dựng đảng thuộc Trường Đảng Trung Ương, gần đây khuyến cáo rằng thúc đẩy dân chủ trong nội bộ đảng không có nghĩa là phải hy sinh dân chủ của toàn xã hội. Giáo sư này dẫn chứng những cuộc khủng hoảng gần đây, ví dụ như căng thẳng sắc tộc ở Tây Tạng và Tân Cương cũng như bạo loạn xã hội những nơi khác, để nêu bật sự cần thiết phát triển dân chủ ở Trung Quốc. Theo Vương Trường Giang, “không thể chờ đợi dân chủ cho xã hội”.²⁵ Những quan điểm vừa nêu của các học giả cấp tiến làm việc tại cơ quan của ĐCSTQ rõ ràng khác xa với nhận định

²¹ Để tham khảo chi tiết của Hội nghị Trung ương ĐCSTQ lần thứ 4 khóa 17 xem <http://cpc.people.com.cn/GB/64093/64094/10080626.html>.

²² “Jingshen xiedai, nengli bu zu, tuoli qunzhong, xiaoji fubai.” Renmin ribao, 1 tháng 7, 2012, 1. A. Cũng có thể xem Shijie ribao, 1 July 2012, A5.

²³ Yu 2009b.

²⁴ Xem <http://www.hi.chinanews.com.cn/hnnew/2005-10-20/29705.html>, 20 August 2008; và Yu 2009a, 1–6.

²⁵ Wang 2009

chung của Richard McGregor theo đó thì nhân dân và các lãnh đạo Trung Quốc không quan tâm gì đến dân chủ. McGregor gần đây khẳng định: “Lập luận cho rằng Trung Quốc một ngày nào đó sẽ trở nên dân chủ luôn luôn chỉ là một lập luận của phương Tây, phát xuất từ những lý thuyết của chúng ta (phương Tây) về cách tiến hoá của các hệ thống chính trị. Nhưng, cho đến nay, mọi bằng chứng đều cho thấy những lý thuyết ấy là sai.”²⁶ Quan điểm của McGregor không tương thích với kết quả thăm dò công luận được thực hiện mới đây ở Trung Quốc. Tờ *Hoàn Cầu Thời báo* (một nhánh của tờ *Nhân Dân Nhật báo*) bằng tiếng Anh thông báo rằng trung tâm nghiên cứu của họ gần đây đã tiến hành một cuộc điều tra trên 1,010 người dân ở 7 thành phố của Trung Quốc và thấy rằng 63.6% người được hỏi ý kiến không phản đối việc chấp thuận nền dân chủ kiểu phương Tây ở Trung Quốc.²⁷

Từ Trung Quân, một học giả xuất sắc nguyên là giám đốc Viện Nghiên cứu Hoa Kỳ thuộc Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Trung Quốc, dường như không đồng ý với McGregor lẫn với thành phần bảo thủ cứng rắn trong cấp lãnh đạo ĐCSTQ. Trong một cuốn sách gần đây, bà thẳng thừng thách thức các quan chức của ĐCSTQ đã phát tán luận điểm sai lầm và tai hại rằng dân chủ là thứ không thích hợp với nhân dân Trung Quốc và những giá trị phổ quát không gì khác hơn là mưu đồ của phương Tây chống phá Trung Quốc.²⁸ Bà dùng thuật ngữ “ngu muội” (mông muội chú nghị) để mô tả nỗ lực của những kẻ chống đối chuyển biến dân chủ ở Trung Quốc để quần chúng bị lạc lối. Bà đặc biệt cảnh báo mối nguy hại của chủ nghĩa dân tộc – xu hướng chấp nhận những bất công xã hội nhưng lại nhân danh quyền lợi quốc gia.²⁹ Theo Từ Trung Quân, vào những thời điểm có tính sống còn trong lịch sử phong trào kéo dài cả thế kỷ đầu tranh vì dân chủ và chủ nghĩa hợp hiến, những thế lực bảo thủ luôn vẽ ra cái gọi là “bản chất Trung Quốc” và chủ nghĩa yêu nước để chống lại ảnh hưởng của phương Tây và tiến trình chuyển đổi chính trị ở Trung Quốc.³⁰

Cũng nên ghi nhận rằng Du Khả Bình, Vương Trường Giang, và Từ Trung Quân đều là những đảng viên ĐCSTQ thuộc thành phần chính trị chính thống của Trung Quốc. Không ai trong số họ thuộc diện bất đồng chính kiến hoặc ủng hộ quần chúng nổi dậy đòi thay đổi chính trị triệt để, mặc dù cả ba người dường như có lo ngại về sự thiếu vắng một cuộc cải cách thể chế chính trị thực sự trong thời gian gần đây. Song chính những

²⁶ McGregor 2011

²⁷ Có 49.4% người dân trông đợi Trung Quốc sẽ có cách mạng nếu như lãnh đạo thất bại trong việc thực hiện một cuộc cải cách chính trị thực sự, chỉ có 8.5% tin tưởng rằng cách mạng là điều không thể. Trích dẫn từ Shiji ribao, 15/3/2012.A12

²⁸ Zi 2011, 171

²⁹ Như trên, tr. 173

³⁰ Như trên, tr. 22

nhà tư tưởng phóng khoáng đó trong nội bộ đảng vẫn vận động mạnh mẽ cho dân chủ, pháp trị và nhân quyền ở Trung Quốc mà họ xem là những giá trị phổ quát chứ không chỉ là những ý niệm của phương Tây. Tất cả những người này đều có ngưỡng mộ chế độ chuyên quyền dè dặt.

Có thể lập luận rằng nếu một hệ thống chính trị thực sự dè dặt thì nó phải luôn cởi mở chào đón những ý tưởng và thí nghiệm mới, bởi lẽ một thứ thay đổi ắt sẽ kéo theo những thay đổi khác. Nếu không thì phải xem nó như một hệ thống trì trệ. Một số học giả Tây phương cũng đã phủ nhận luận điểm về chế độ chuyên quyền dè dặt. Theo Richard Baum, chẳng hạn, dân chủ chính là hệ thống chính trị sẵn sàng nhất để đáp ứng những sức mạnh xã hội mới nổi lên, vì thế dân chủ sẽ thắng lợi ở Trung Quốc cũng như nhiều nơi khác trên thế giới.³¹

Sự thể chế hoá chính trị ở Trung Quốc có hiệu quả và bền vững hay không?

Cụ thể hơn, luận đề về chế độ chuyên quyền dè dặt có vẻ ngày càng khó thâm nhập trong bối cảnh Trung Quốc ngày nay. Trong bài phân tích về vấn đề tại sao ĐCSTQ có thể giữ được quyền lực kể từ sự kiện Thiên An Môn năm 1989, Andrew Nathan lược kê bốn sự phát triển thể chế trong hệ thống chính trị Trung Quốc:

- (1) Gia tăng việc áp dụng các chuẩn mực và quy phạm trong chính sách về tiếp vị lãnh đạo.
- (2) Gia tăng cách đánh giá đề bạt giới lãnh đạo chính trị tinh hoa dựa trên cơ sở tài năng, chống lại quan điểm bè phái.
- (3) Chuyên biệt hóa và chuyên môn hóa theo chức năng các định chế (cơ quan, tổ chức) bên trong chế độ chính trị, và
- (4) Thành lập các thiết chế nhằm tăng cường tính chính danh của ĐCSTQ trong quảng đại quần chúng.³²

Tất cả các cơ chế hoạt động của những thiết chế đó luôn được bàn đến trong chương trình nghị sự của lãnh đạo ĐCSTQ. Một vài cơ chế đã có ảnh hưởng đến phong cách chính trị của các vị lãnh đạo và làm thay đổi cuộc chơi của giới tinh hoa chính trị trong thập kỷ vừa qua. Thế nhưng cũng có thể nói rằng cho đến nay, không một cơ chế nào trong số nêu trên lại tỏ ra rất hiệu quả để giúp cho hệ thống thêm dè dặt.

Về điểm đầu tiên của Nathan, quả thực là trong hai thập kỷ vừa qua đã có một số quy tắc và tiêu chuẩn mang tính thiết chế được đưa vào áp dụng, ví dụ như giới hạn về số nhiệm kỳ và yêu cầu về độ tuổi nghỉ hưu. Những quy định này không những làm tăng ý thức về độ chắc chắn, tin

³¹ Baum 2007. Để tham khảo các ý kiến phê phán mạnh mẽ chế độ chuyên chế bên trong ĐCSTQ xem Pei 2008; Shirk 2007; Lu 2000.

³² Nathan 2003, 6-7

cậy và trung thực trong lựa chọn người lãnh đạo mà còn đẩy nhanh sự luân chuyển giới lãnh đạo chính trị của ĐCSTQ. Tuy nhiên có một số vấn đề của ngày hôm nay lại là hậu quả của những quyết định trong quá khứ. Một trong những hiện tượng quan trọng nhất ở Trung Quốc hiện nay là việc có nhiều vị lãnh đạo đã nghỉ hưu càng ngày càng trở nên nổi tiếng, nói thật, khi họ lên tiếng phê phán các chính sách do cấp lãnh đạo đương chức đề ra. Đó cũng là một sự phát triển chính trị lành mạnh sẽ đưa Trung Quốc tới một xã hội minh bạch và đa nguyên hơn. Tuy nhiên, điều đó cũng rất nhạy cảm về chính trị đối với một đất nước luôn xem hài hòa và ổn định là ưu tiên hàng đầu. Trong khi sự phê phán của các vị lãnh đạo đã nghỉ hưu có thể phản ánh ý thức chân thành của họ về nhu cầu phải có những chính sách đúng đắn trong thời điểm rất hệ trọng đối với quá trình phát triển của Trung Quốc thì họ cũng có thể bị nhìn nhận như là một cách để các vị lãnh đạo đã nghỉ hưu bày tỏ nỗi bất bình và bức xúc riêng.

Do những hạn chế về nhiệm kỳ và độ tuổi, nhiều vị lãnh đạo có năng lực và còn khỏe mạnh đã phải từ chức khi đã gần tuổi 60. Một số vị sau này đi hoạt động kinh doanh (“hạ hải”) sau khi về hưu, một số khác lại tận dụng “cơ hội cuối cùng” để dùng quyền lực chính trị phục vụ lợi ích cá nhân, hoặc làm những việc phi pháp khác. Dân Trung Quốc thường gọi đó là “hội chứng của tuổi 59” (“ngũ thập cửu tế hiện tượng”).³³ Kết cục là việc áp dụng nghiêm ngặt các quy định mang tính thiết chế và các quy chuẩn trong hơn hai thập niên qua đã làm tăng đáng kể số lượng các vị lãnh đạo về hưu và họ đã trở thành một lực lượng chính trị quan trọng một cách chính đáng. Trừ khi các cơ quan quyền lực của ĐCSTQ chấp nhận thêm những cơ chế tuyển chọn lãnh đạo cao cấp, vấn đề phân biệt đối xử do tuổi tác và sự oán giận của các vị lãnh đạo nghỉ hưu có cơ sẽ gay gắt thêm hơn.

Trước khi xảy ra vụ khủng hoảng Bạc Hi Lai nhiều nhà phân tích đã cho rằng việc thể chế hóa nền chính trị Trung Quốc đã phát triển đủ tốt để sự lựa chọn lớp lãnh đạo kế vị ở Đại hội đảng lần thứ 18 có thể diễn ra một cách êm thấm và trật tự như năm 2002. Một ví dụ gần đây đáng được chú ý nhất là cuốn sách của Robert Lawrence Kuhn, một doanh nhân đã trở thành người viết về tiểu sử của nhiều nhà lãnh đạo cao cấp nước CHNDTQ. Qua một số lượng lớn các cuộc phỏng vấn các ngôi sao đang lên của cái được gọi là thế hệ thứ năm các nhà lãnh đạo CHNDTQ, Kuhn không đưa ra lời đề nghị nào mà chỉ ca ngợi tài năng, minh triết và tầm nhìn của họ.³⁴ Kuhn và những nhà phân tích cùng quan điểm ở nước ngoài đã bỏ sót những khiếm khuyết của ĐCSTQ – hay nói chính

³³ Nhiều lãnh đạo cao cấp bị khai trừ khỏi đảng vì tội tham nhũng đã bắt đầu dính líu đến hối lộ, biển thủ và các hoạt động phạm pháp khác ở độ tuổi 59 - một năm trước khi họ về hưu.

³⁴ Kuhn 2010

xác hơn là tình trạng trì trệ của hệ thống chuyên quyền mỗi khi phải lựa chọn lãnh đạo tầm cỡ quốc gia. Tầm quan trọng của vụ Bạc Hi Lai là, đến mức độ lớn, nằm ở sự kiện là ông ta đã xông xáo và bằng những cách chưa có tiền lệ để vận động một ghế trong Thường vụ Bộ Chính trị khóa tới. Dù ông đã bị khai trừ khỏi đảng có lẽ do những tội ác được viện dẫn và “sự vi phạm các nguyên tắc của đảng,” khi nào mà còn chưa có một cơ chế chính danh hơn để lựa chọn lãnh đạo thì những vấn đề tương tự sẽ tiếp tục lung lay sự thống nhất trong giới lãnh đạo và năng lực điều hành của Đảng.

Về vấn đề giám sát và đối trọng trong nội bộ đảng nói chung thì lãnh đạo chính trị Trung Quốc quả thực đã trải qua một quá trình tăng cường tính thể chế hóa trong suốt thập kỷ vừa qua, đúng như Alice Miller đã nhận xét.³⁵ Nghiên cứu của tôi về khả năng xuất hiện tính lưỡng đảng bên trong tập đoàn tinh hoa lãnh đạo của ĐCSQT cũng tập trung vào những quy chuẩn và thông lệ mới trong đời sống chính trị Trung Quốc.³⁶ Tuy nhiên có một điều rất quan trọng cần nhận rõ: các thử nghiệm về thể chế mới được đưa ra có thể hoặc là thất bại hoặc là dẫn đến những thay đổi tiếp theo còn lớn hơn nếu như hệ thống thực sự là dẻo dai.

Nhận định thứ hai của Nathan về chế độ sử dụng nhân tài trong việc hình thành giới lãnh đạo Trung Quốc có thể nghe có lý ở phương Tây. Nhiều khi các lãnh tụ chính trị ở những nền dân chủ phương Tây còn chưa được chuẩn bị kỹ về giáo dục lẫn nghề nghiệp trước khi được bầu lên nắm quyền. Nói cách tương đối, các lãnh đạo Trung Quốc đều được học hành tử tế, điều này là chính xác trong trường hợp thể chế thứ ba các nhà lãnh đạo do Giang Trạch Dân đứng đầu – nhiều người trong số họ đã được đào tạo ở Liên Xô và các nước Đông Âu từ những năm 1950 – cũng như Hồ Cẩm Đào thuộc thể chế thứ tư mà phần lớn có học vấn kỹ sư.³⁷ Theo nghĩa thông thường thì các lãnh đạo đó được xem như một giới kỹ trị. Đối với thể chế lãnh đạo thứ năm, dù họ ít mang tính kỹ trị hơn hai thể chế trước nhưng một số đã làm việc ở phương Tây và Nhật Bản với tư cách là các học giả - khách mời. Nói chung, họ có vẻ biết nhiều về tình hình thế giới hơn các đồng nghiệp của họ ở các nước khác. Theo một số nhà quan sát ngoại quốc, đa số lãnh đạo cấp quốc gia ở Trung Quốc trước đó đã là lãnh đạo các tỉnh, thành trong nhiều năm, thậm chí nhiều thập niên, do vậy họ đã được chuẩn bị kỹ cho phạm vi hoạt động tầm quốc gia.

Tuy nhiên, trong mắt công chúng Trung Quốc, đặc biệt là những người hay phê phán đảng, phương pháp chọn lựa lãnh đạo của CHNĐTQ là một thứ gì đó chứ chẳng phải dựa vào tài năng. Do thiếu sự cạnh tranh

---

³⁵ Miller 2008a

³⁶ Để biết thêm về nguồn gốc của những quy chuẩn và thông lệ mới, xem Li (2005)

³⁷ Để biết thêm cuộc tranh luận về cơ sở học vấn cấu thể chế thứ ba và thứ tư, xem Li 2001

dân chủ, nhiều biến dạng của sự dung túng, ưu đãi bà con, bạn bè thân thuộc (ví dụ như quan hệ huyết thống, đồng môn, đồng hương hoặc quan hệ bảo trợ - đỡ đầu) vẫn tiếp tục đóng vai trò chủ yếu. Ba hiện tượng mới đáng được quan tâm đặc biệt.

Thứ nhất, tất cả ứng viên vào Bộ Chính trị khóa tới và đặc biệt là Ban Thường vụ sẽ được bầu chọn tại Đại hội Đảng lần thứ 18 vào tháng 11/2012 đều được biết đến vì những quan hệ gia đình, phe cánh hoặc bảo trợ. Có thể lập luận một cách có lý như nhiều người ở Trung Quốc vẫn suy nghĩ, đó là sự thăng tiến lên đỉnh cao quyền lực trong quốc gia đông dân nhất thế giới này buộc phải trông cậy vào những người đỡ đầu - bảo trợ nặng ký nhiều hơn là bằng phẩm chất lãnh đạo và thành tích công tác của bản thân.

Thứ hai, số lớn các lãnh đạo của thế hệ thứ năm và thứ sáu có bằng cấp trên đại học. Ví dụ, trong số 402 thành viên Ban Thường vụ mới bầu ở 31 tỉnh có 298 người (chiếm 74%) có bằng thạc sĩ và 92 người (22.8%) có bằng tiến sĩ.³⁸ Thế nhưng khi nhìn kỹ vào các vị lãnh đạo đó thì mới thấy tuyệt đại đa số đều tham dự các khóa học sau đại học trên cơ sở tại chức (bán thời gian), thường là trong những năm gần đây khi họ đang giữ trọng trách lãnh đạo ở các chính quyền tỉnh và thành phố.

Những văn bằng chứng nhận trình độ học vấn cấp cao đó đã trở thành một thứ trách nhiệm pháp lý đối với các vị lãnh đạo đó. Bùi Mẫn Hân (Minxin Pei) một học giả Mỹ nổi tiếng chuyên nghiên cứu giới tinh hoa chính trị Trung Quốc đã gọi hiện tượng lạm phát bằng cấp hậu đại học trong hàng ngũ quan chức Trung Quốc là dấu hiệu của “một sự lừa dối có tính hệ thống”.³⁹ Bùi Mẫn Hân viết tiếp: “nhiều quan chức Trung Quốc sử dụng bằng giả hoặc có những thành tích học tập một cách đáng ngờ cốt để đánh bóng bản lý lịch của mình”⁴⁰ Cũng theo chiều hướng này, **Uông Ngọc Khải**, một giáo sư của Học viện Quản lý Trung Quốc, gần đây chỉ ra rằng: “Khi bạn nhìn thấy những tấm bằng tại chức - bán thời gian của các lãnh đạo cao cấp bạn có thể phán đoán nhiều khả năng họ là những kẻ không trung thực”.⁴¹

Hiện tượng **thứ ba** chắc chắn sẽ đáng lo hơn cả và đã được công bố rộng rãi ngay trên truyền thông chính thống của Trung Quốc. Đó là việc những quan chức không có nền tảng gia đình vững mạnh hoặc các quan hệ chính trị (“guanxi”) đã phải đều đặn hối lộ để mua chức (“mãi quan”).⁴² Theo báo chí Hong Kong và Singapore (mặc dù vẫn chưa được kiểm

³⁸ Nanfang dushi bao, 4 tháng 7 2012. Có thể xem:

http://nf.nfdaily.cn/nfdsb/content/2012-07/04/content_49948516.html.

³⁹ Pei 2012

⁴⁰ Như trên

⁴¹ Xinhua News Net, 4 tháng 7 năm 2012,

http://news.xinhuanet.com/politics/2012-07/04/c_123366738.htm

⁴² Pei 2012

chúng), Lư Chí Quân, cựu Bộ trưởng Bộ Đường sắt trước khi bị bắt vì tội tham nhũng hồi tháng 2/2011 đã định sử dụng hai tỷ nhân dân tệ để “mua” chức Phó Thủ tướng và cả một ghế trong Bộ Chính trị khóa bầu năm 2012.⁴³ Ba hiện tượng vừa nêu, dễ hiểu là đã làm ô uế uy tín của ĐCSTQ trong quần chúng về vấn đề chọn và đề bạt người tài.

Về vấn đề phân chia quyền lực trong hệ thống chính trị Trung Quốc thì, từ năm 1989 sau khi khai trừ ông Triệu Tử Dương, ĐCSTQ đã công khai tuyên bố không quan tâm đến nguyên tắc tam quyền phân lập của phương Tây. Thay vào đó, lãnh đạo đảng đề ra chủ trương phân chia về mặt định chế tổ chức đảng ra thành ba bộ phận, cụ thể là: ra quyết định, thực thi chính sách và giám sát. Như vậy, quyền lực của ĐCSTQ vẫn sẽ không bị giám sát, và như vậy thì điều mà Andrew Nathan đã mô tả như là “chuyên môn hóa theo chức năng các định chế trong nội bộ chế độ” trên quy mô lớn trên thực tế chỉ là những lời nói rỗng tuếch của lãnh đạo đảng.

Lấy ví dụ, trong thập kỷ vừa qua, quyền lực của tòa án đã ngày càng trở nên thứ yếu trong cấu trúc chính trị của nước CHNDTQ khi mà đảng mạnh mẽ chống lại tính độc lập của tòa án và trao quyền lực không hạn chế cho Ủy ban Trung ương về Chính trị và Pháp luật (“Chính Pháp Ủy”) thuộc ĐCSTQ. Cơ quan này trông coi mọi tổ chức thực thi pháp luật bao gồm Tòa án Nhân dân tối cao, Viện Kiểm sát Nhân dân tối cao, Bộ Tư pháp, Bộ Công an và Bộ An ninh Quốc gia. Điều này cho thấy Chính Pháp Ủy là một cơ quan rất nhiều quyền lực.⁴⁴

Sự thiếu vắng chuyên môn hóa theo chức năng giữa các cơ quan của chính phủ đã làm suy yếu lập luận cho rằng các kênh tham gia về chính trị với quần chúng được mở rộng – lĩnh vực phát triển về thể chế thứ tư mà Nathan đã mô tả. Theo Bruce Dickson, ĐCSTQ đã lập nên các định chế chính trị mới “để định hướng sự tham gia chính trị và làm cầu nối giữa nhà nước và xã hội” chẳng hạn như các hội đồng làng xã do dân bầu ra, các cơ quan chính phủ tiếp nhận đơn kiến nghị của dân và xuống thị sát cơ sở khi có khiếu nại (được biết đến với tên gọi là hệ thống “tín phong”).⁴⁵ Vài nhà quan sát phương Tây cho rằng “tuy chưa có dân chủ, ở Trung Quốc các vụ biểu tình phản đối, phát hiện tố cáo tham nhũng và các hội đồng làng xã do dân bầu ra đã đảm bảo ở một mức độ nhất định trách nhiệm giải trình.”⁴⁶ Tuy nhiên, số lượng và quy mô các cuộc biểu tình phản đối đã tăng trong những năm gần đây và một số vụ đã bạo động hơn. Để đối phó, lãnh đạo Trung Quốc cuối cùng cũng đã đưa ra

⁴³ Lienhe zaohao, 27 tháng 2 2011. Cũng nên xem thêm <http://www.zaohao.com/wencui/2011/02/honkong10227c.shtml>

⁴⁴ Tất cả các ủy ban Đảng ở các tỉnh, thị xã và quận hạt thiết lập những ủy ban về chính trị và pháp luật cho địa phương của họ.

⁴⁵ Dickson 2005, 4.

⁴⁶ Dimitrov 2008, 27.

một giải pháp mà Mary Gallagher gọi là “củ cà rốt kèm với cây gậy” – một mặt đàn áp chính trị, mặt khác gia tăng cung cấp các hàng hóa và dịch vụ công để đẩy mạnh tăng trưởng.⁴⁷ Việc lãnh đạo ĐCSTQ âu lo (đến mức bệnh hoạn) về nhu cầu duy trì ổn định xã hội cho thấy những hạn chế nghiêm trọng trong việc thể chế hóa sự tham gia của quần chúng.

***Người bạn đồng minh hôm nay sẽ trở thành kẻ thách đấu ngày mai?
Vai trò của giới trung lưu***

Một trong những lý lẽ chủ yếu của luận điểm về “chế độ chuyên quyền dẻo dai” là ĐCSTQ đã dựa trên sự phát triển kinh tế và khuyến khích vật chất nhằm ngăn chặn từ cơ sở nhu cầu muốn thay đổi kinh tế - xã hội. “nguyên nhân chính vì sao ĐCSTQ lại mạnh như thế”, một nhà báo nước ngoài nhận xét, “đó là người dân Trung Quốc nhận thức được sự cải thiện rõ rệt đạt được chỉ trong một giai đoạn rất ngắn”.⁴⁸ Các thế lực kinh tế - xã hội, đặc biệt là những doanh nhân và giới trung lưu mới hình thành rất ý thức rằng họ là những đồng minh chính trị với chế độ của ĐCSTQ.⁴⁹

Thế nhưng giả định ấy cần được soi xét kỹ lưỡng. Giống như đối tượng chính trị hôm qua có thể trở thành đồng minh hôm nay, đồng minh chính trị hôm nay có thể sẽ là kẻ kích động quần chúng ngày mai. Những nghiên cứu được thực hiện ở Trung Quốc gần đây cho thấy giới trung lưu Trung Quốc, hơn bất cứ giai tầng xã hội nào khác, có xu hướng mỉa mai những lời hứa hẹn chính trị của nhà cầm quyền, họ cũng đòi hỏi mạnh mẽ hơn việc thực hiện chính sách, và nhạy bén hơn với nạn quan chức tham nhũng.⁵⁰ Nếu như giới trung lưu Trung Quốc bắt đầu cảm thấy tiếng nói của họ bị ngăn chặn, sự tiếp cận thông tin bị khóa chặt một cách không công bằng hoặc không gian hoạt động xã hội bị hạn chế vô lối, thì lúc đó thái độ bất đồng chính kiến sẽ gia tăng hình thành.⁵¹

Sự bất mãn của giới trung lưu Trung Quốc đối với các chính sách của chính phủ ngày càng trở nên rõ rệt, một phần do tốc độ bành trướng của giới này bị chậm lại và tình trạng chênh lệch, bất bình đẳng kinh tế gia tăng trong những năm gần đây. Tỷ lệ thất nghiệp cao trong hàng ngũ sinh viên đại học, cao đẳng (mà đa số là xuất thân từ các gia đình trung lưu và bản thân họ nhiều khả năng sẽ gia nhập giới đó trong tương lai) là một tín hiệu đáng lo ngại cho chính phủ Trung Quốc. Trên một diễn đàn gần đây với chủ đề “Phản ứng của Trung Quốc trước khủng hoảng tài chính

⁴⁷ Gallagher 2009.

⁴⁸ Vela 2009.

⁴⁹ Định nghĩa về giới trung lưu Trung Quốc thường dựa trên một số tiêu chí tổng hợp bao gồm các yếu tố: nghề nghiệp, thu nhập, mức tiêu thụ và mức độ tự ý thức về cá nhân. Xem Li Chunling 2010.

⁵⁰ Zhang 2008

⁵¹ Để tìm hiểu một cách cận kề cuộc tranh luận về vai trò của giai cấp trung lưu trong nền chính trị Trung Quốc xin tham khảo Li Chunling 2010.

toàn cầu” do Viện Hàn lâm Cải cách và Phát triển Trung Quốc tổ chức tại Bắc Kinh, các học giả Trung Quốc đã lập luận rằng chính phủ cần để ý nhiều hơn đến nhu cầu và các mối quan tâm của giới trung lưu – nếu không, theo lời các học giả, giới trung lưu “nhạy cảm” ở Trung Quốc sẽ có thể trở thành một giới trung lưu “nổi giận”.⁵²

Các thành viên của giới trung lưu Trung Quốc rất tức giận đối với nạn tham nhũng của quan chức và sự thiếu vắng giải trình trách nhiệm và minh bạch của lãnh đạo ĐCSQT trong các vụ việc như an toàn thực phẩm, ô nhiễm môi trường và tai nạn tàu cao tốc năm 2011 ở Ôn Châu (Wenzhou) làm thiệt mạng 40 hành khách. Cũng như các người cùng giai cấp với họ ở mọi nơi, giới trung lưu Trung Quốc rất quan tâm đến tự do báo chí và bất mãn sự kiểm duyệt của chính phủ.

Giới trung lưu Trung Quốc đặc biệt quan tâm tới quyền lực của nhóm đầu sỏ các doanh nghiệp nhà nước (DNNN) đang ngày càng gia tăng một cách rõ rệt vì xu hướng này ảnh hưởng trực tiếp tới quyền lợi của lãnh vực kinh tế tư nhân. Theo một nghiên cứu của các học giả Trung Quốc, toàn bộ lợi nhuận của 500 doanh nghiệp tư nhân lớn nhất năm 2009 còn chưa bằng thu nhập của 2 công ty nhà nước là China Mobile và Sinopec⁵³. Trớ trêu là tỷ lệ thu hồi vốn ròng của khu vực tư nhân năm 2009 là 8,2% trong khi khu vực doanh nghiệp nhà nước chỉ có 3,1%.⁵⁴ Tốc độ tăng trưởng đầy ấn tượng của China Mobile, ít ra một phần cũng nhờ vị thế độc quyền trên thị trường nội địa viễn thông Trung Quốc. Với độc quyền trong khu vực viễn thông nằm trong tay các doanh nghiệp nhà nước khổng lồ, các công ty đầu đàn này không có một khuyến khích nào để đổi mới công nghệ.

Hứa Tiểu Niên, giáo sư kinh tế và tài chính của trường Kinh doanh Quốc tế Âu Châu – Trung Quốc tại Thượng Hải đã dùng thuật ngữ “chủ nghĩa tư bản thân hữu” hay “chủ nghĩa tư bản nhà nước” để nói lên sự lo ngại của ông trước xu thế ngày càng mạnh của sự độc quyền nhà nước.⁵⁵ Ông cho rằng, với sự bành trướng nhanh chóng của các DNNN trong mấy năm gần đây, Trung Quốc thực chất đã bắt đầu đảo ngược kế hoạch phát triển quốc gia của Đặng Tiểu Bình. Theo Hứa Tiểu Niên, Trung Quốc đang rút ra một cách nhầm lẫn bài học từ cuộc khủng hoảng tài chính gần đây và đang đi nhầm hướng. Theo giáo sư này, thành phần hưởng lợi chủ yếu từ sự lớn mạnh của DNNN chính là các quan chức

---

⁵² Hu Xiao 2009,1

⁵³ Beijing shangbao, 30/8/2010. Xem

http://news.xinhuanet.com/fortune/2010-08/30/c_12496387.html.

⁵⁴ Xem <http://xuxiaonian.blog.sohu.com/160724498.html>

⁵⁵ Để tìm hiểu quan điểm của Xu Xiaonian xem

<http://xuxiaonian.blog.sohu.com/158818651.html>, và Lianhe zaobao, 1/8/2010,

<http://finance.ifeng.com/opinion/zjgc/20100830/2567934.shtml>, cũng có thể xem Bremmer 2010; Huang 2008.

tham những chức chẳng phải là nhân dân Trung Quốc. Ông cho rằng, ở Trung Quốc ngày nay, doanh nhân đích thực chỉ có ở khu vực kinh tế tư nhân chứ không ở DNNN vì các nhà quản lý DNNN thiếu tinh thần kinh doanh lẫn ý thức trách nhiệm về những thua lỗ của doanh nghiệp.⁵⁶ Nói chung, các doanh nhân tư doanh luôn bị từ chối các khoản vay và những điều kiện ưu đãi.

Đồng thanh với phê phán của Hứa Tiểu Niên, giáo sư tài chính **Trần Chí Vũ** ở đại học Yale chỉ ra rằng 25,5 % chi tiêu ngân khố ở Trung Quốc năm 2011 là cho an sinh xã hội, y tế công cộng, giáo dục và các hàng hóa công khác, trong khi 38% chi tiêu ngân khố là cho các chi phí hành chính. Để so sánh, ở Hoa Kỳ chi tiêu ngân khố cho hai khoản tương ứng là 73% và 10%.⁵⁷ Trần Chí Vũ khuyến cáo tái phân bổ nguồn lực, thông qua các cải cách dân chủ trong hệ thống chính trị Trung Quốc, để hỗ trợ giới trung lưu, và thấp hơn, của quốc gia này.

Ba xu hướng chuyển biến

Lược thuật trên đây về luận điểm chế độ chuyên quyền dẻo dai cho thấy lối suy nghĩ đơn điệu về hệ thống chính trị Trung Quốc có khuynh hướng dẫn đến một mặt là tư tưởng giáo điều mai mỉa, và mặt khác là những mơ tưởng viển vông. Trong khi ĐCSTQ có mặt khắp nơi và tương lai của nó phải là mối quan tâm chủ yếu, chúng ta cần khám phá, một cách cặn kẽ hơn, những động lực nội tại và những áp lực bên trong đảng. Đồng thời, chúng ta cũng nên quan tâm hơn đến những xu hướng chuyển biến trong bối cảnh rộng lớn hơn – sự di dịch quyền lực và các điểm mạnh, điểm yếu tương đối của các nhân tố khác bên ngoài đảng. Nhìn tổng thể, những yếu tố ấy giúp chúng ta hòa hợp trong một cách lý giải chung những hiện tượng rất khác nhau và các phân tích trái ngược đã được bàn ở phần trước.

Xu hướng một: Lãnh đạo yếu, phe phái mạnh

Trong ba thập kỷ vừa qua, Trung Quốc đã dần dần rời xa phương thức lãnh đạo bởi một cá nhân có sức cuốn hút quần chúng và toàn quyền như Mao Trạch Đông và Đặng Tiểu Bình, sang phương thức lãnh đạo tập thể. Sự chuyển biến này đã chấm dứt một kỷ nguyên của nền chính trị dựa trên một người có sức mạnh và, trong chừng mực nhất định, chính là lịch sử Trung Quốc lâu đời, khi mà một nhân vật độc đoán có thể quyết định mọi điều tùy ý. Tất nhiên, sự chuyển biến này là một quá trình dần dần, Mao Trạch Đông, một nhân vật chẳng khác gì ông Trời nơi trần thế có quyền lực vô biên, đặc biệt vào thời Cách mạng Văn hóa. Mao thường xuyên ra các quyết định quan trọng một mình, ví dụ như chính sách Đại Nhảy Vọt và Cách mạng Văn hóa đã gây biết bao tai họa.⁵⁸ Dưới thời của

⁵⁶ Xem <http://finance.ifeng.com/news/2010205/3005151.shtml>.

⁵⁷ Chen 2012

⁵⁸ Teiwes và Sun 1998; MacFarquhar và Schoenhals 2008; Hu Angang 2009.

Đặng, dựa vào sự nghiệp chính trị thần kỳ và những mối quan hệ bảo trợ - đỡ đầu của ông ta, một loạt các sáng kiến cải cách – trong đó có chính sách thành lập các đặc khu kinh tế và việc gửi sinh viên sang học tập ở các nước phương Tây – đều được thông qua mà không có sự chống đối nào đáng kể. Sau sự kiện Thiên An Môn, Đặng vẫn giữ được vai trò của một lãnh đạo tối cao ngay khi ông không còn nắm chức vụ lãnh đạo quan trọng nào nữa.⁵⁹

Giang Trạch Dân (thuộc thế hệ các nhà lãnh đạo thứ ba) lẫn Hồ Cẩm Đào (thuộc thế hệ thứ tư) đều là những nhà kỹ trị, thiếu sức cuốn hút quần chúng và ít thành tích cách mạng so với Đặng, nhưng cả hai lại dày dặn kinh nghiệm quản lý, có kỹ năng xây dựng liên minh và thỏa hiệp chính trị. Đến một chừng mực đáng kể, họ chỉ là “người thứ nhất giữa những người ngang hàng” trong thế hệ lãnh đạo tập thể của họ. Họ khó có thể vận dụng được thứ quyền lực mà Đặng đã nắm, đặc biệt liên hệ đến Quân Giải phóng Nhân dân Trung Quốc (PLA). Tuy nhiên, cả Giang và Hồ có được quyền lực là nhờ vào sự ủng hộ của Đặng.

Giờ đây, khi mà thời kỳ của Hồ Cẩm Đào đến hồi kết, giới tinh hoa Trung Quốc bắt đầu đánh giá giai đoạn cầm quyền của ông và ấn tượng lớn nhất là một sự thất vọng sâu sắc. Hồ bị chỉ trích – công bằng hay không – vì sự “thiếu hành động” (“vô vi”) của ông ta – một thuật ngữ phổ biến trên nhiều blog và đàm đạo thường ngày. Một số trí thức của công chúng Trung Quốc công khai đánh giá hai nhiệm kỳ 5 năm do Hồ lãnh đạo là “một thập kỷ mất mát”.⁶⁰ Thủ tướng Ôn Gia Bảo cũng bị cho là “yếu” và “không hiệu quả”.

Những lời chỉ trích Hồ và Ôn nêu trên có thể phản ánh quan điểm của một số nhóm lợi ích và những người linh xướng dư luận nên không nhất thiết là ý kiến công chúng. Số đông quần chúng nông dân và công nhân nhập cư có thể vẫn coi Hồ và Ôn như những nhà lãnh đạo đã bảo bọc và giúp thăng tiến quyền lợi của họ. Nhiều trí thức dân chủ ở Trung Quốc vẫn coi Ôn là hy vọng đáng tin cậy nhất để tiến tới một cuộc cải cách chính trị đích thực. Tuy nhiên những cảm giác tiêu cực đang lan truyền rộng khắp dù sao cũng làm xói mòn quyền lực và uy tín của chính quyền Hồ - Ôn.

Đối với cấp lãnh đạo thế hệ thứ năm đang xuất hiện thì sự dịch chuyển sâu xa về nguồn gốc và tính chính danh của lãnh đạo đáng là vấn đề còn trọng yếu hơn nữa. Vào lúc bắt đầu nhiệm kỳ của mình, thế hệ lãnh đạo sắp đến, đứng đầu bởi cặp Tập Cận Bình và Lý Khắc Cường, có vẻ lại yếu hơn những người tiền nhiệm do họ thiếu thành tích trong quá khứ, nhu cầu họ phải chia sẻ quyền lực, và sự cạnh tranh ngày càng gia tăng với các đồng chí cùng lứa. Vì thế, họ sẽ dựa nhiều hơn nữa vào lãnh đạo

---

⁵⁹ Vogel 2011.

⁶⁰ Li và Cary 2011.

tập thể khi ra quyết định quan trọng. Cũng theo chiều hướng đó, chính quyền Trung Quốc ngày càng nhấn mạnh tầm quan trọng của nguyên tắc “lãnh đạo tập thể” được định nghĩa trong tuyên cáo của Đại hội ĐCSTQ năm 2007 như là “một hệ thống phân chia trách nhiệm giữa các cá nhân nhằm ngăn chặn những quyết định tùy tiện của một cá nhân lãnh đạo cao nhất”.⁶¹

Tất nhiên, lãnh đạo tập thể càng làm chính trị phe phái cần thiết hơn. Ban lãnh đạo ĐCSTQ hiện nay được cơ cấu xung quanh hai liên minh (còn gọi là hai phái) để giám sát và cân bằng quyền lực lẫn nhau. Hai nhóm đó có thể được gắn mác là “liên minh dân tủy” (“dân tủy đồng minh”) do Hồ Cẩm Đào cầm đầu và “liên minh của giới tinh hoa” (“tinh anh đồng minh”) hình thành từ thời Giang Trạch Dân và hiện nay người đứng đầu là Ngô Bang Quốc – Chủ tịch Đại hội Đại biểu nhân dân toàn quốc (trong ĐCSTQ ông ta là nhân vật đứng thứ 2). Hai thủ lĩnh có nhiều triển vọng nhất sau Đại hội 18 ĐCSTQ, một người thuộc phái tinh hoa là họ Tập còn họ Lý thuộc phái dân tủy, mỗi người đại diện cho một liên minh. Cách phân chia quyền lực này có thể được xếp vào loại hình cơ chế chính trị kiểu “một đảng, hai phái” (“nhất đảng lưỡng phái”).⁶²

Liên minh của giới tinh hoa chủ yếu gồm các đại diện “thái tử đảng” (bố mẹ họ là các quan chức cao cấp) và thêm cả nhóm Thượng Hải (gồm các nhà lãnh đạo được thăng tiến trên con đường chính trị ở Thượng Hải khi Giang còn là Bí thư Đảng vào những năm 1980). Trong khi đó, liên minh dân tủy tập hợp chủ yếu các cựu quan chức Đoàn Thanh niên Cộng sản (được biết dưới tên “đoàn phái”) và là cơ sở quyền lực của Hồ Cẩm Đào. Hai liên minh này có những sáng kiến và ưu tiên về chính sách khác nhau. Phái tinh hoa chú trọng vào tăng trưởng GDP trong khi liên minh dân tủy chủ trương công bằng và cố kết xã hội. Nhìn chung, phái tinh hoa chiếm ưu thế trong các lĩnh vực kinh tế và tài chính đồng thời đại diện cho lợi ích vùng duyên hải phía Đông, trong khi đó liên minh dân tủy lại vượt trội trong các tổ chức đảng và thường phản ánh những mối quan tâm của vùng sâu trong nội địa. Về mặt cải cách chính trị, lãnh đạo thuộc phái dân tủy quan tâm nhiều tới việc khuyến khích các cuộc bầu chọn trong nội bộ đảng hơn là các đồng chí của họ thuộc liên minh tinh hoa, bởi lẽ ngay cả các thành viên trong giới chính trị, ví dụ như những đại biểu được chọn đi dự Đại hội Đảng thường bỏ phiếu chống lại các “thái tử đảng”. Chẳng hạn như Bạc Hi Lai đã hai lần bị loại trong các cuộc bầu cử vào Trung ương Đảng tại Đại hội Đảng vào những năm 1990.

Nền chính trị phe phái tất nhiên không phải là cái gì mới mẻ ở nước Cộng hòa Nhân dân Trung Quốc (CHNDTQ). Những sự kiện chính trị

⁶¹ Xinhua News, 15/10/2011, <http://news.sina.com.cn/c/2007-10-15/113314089759.shtml>

⁶² Li 2005

Mao như chiến dịch Chống phái Hữu, Cách mạng văn hóa và khủng hoảng Thiên An Môn năm 1989, tất cả đều liên quan đến đấu đá nội bộ giữa các phe phái trong cấp lãnh đạo ĐCS TQ. Thế nhưng nền chính trị phe phái ở Trung Quốc ngày nay không còn là một cuộc chơi có tổng bằng không - tức là kẻ thắng được cả, người thua thì mất hết. Đó là vì cả hai phe phái chính trị hầu như là ngang sức. Họ chia nhau số ghế trong cấp lãnh đạo chóp bu theo một sự cân bằng gần hoàn toàn.

Bảng 1 cho thấy trong mỗi cơ quan lãnh đạo quan trọng năm 2011 (thời điểm trước khi Bạc Hi Lai thất sủng), liên minh của giới tinh hoa và liên minh dân túy đã đạt được thế cân bằng về phân bổ số ghế xét dưới góc độ cả về đại diện của lãnh đạo thế hệ thứ năm và cơ cấu chung. Hai liên minh đã thỏa thuận được một thế cân bằng hoàn hảo về quyền lực giữa các ngôi sao đang lên thuộc thế hệ thứ năm (mỗi phe có một người trong Thường trực Bộ Chính trị, ba người trong Bộ Chính trị và hai người trong Ban Bí thư gồm 6 thành viên, một cơ quan lãnh đạo quan trọng điều hành công việc hàng ngày và công tác hành chính của đảng. Thế cân bằng đó cũng được thể hiện rõ trong cơ cấu bốn Phó Thủ tướng, bốn ủy viên (dân sự) Quốc vụ viện, bao gồm cả thế hệ thứ tư và thứ năm.⁶³

---

⁶³ Hai vị lãnh đạo thuộc phái đoàn thanh niên, Lý Nguyên Triều và Lưu Diên Đông cũng thuộc diện thái tử đảng xét về nguồn gốc gia đình, tuy nhiên sự nghiệp của họ lại gắn với Hồ Cẩm Đào (người đóng vai trò trực tiếp giới thiệu họ vào Bộ Chính trị) khiến họ trung thành với liên minh dân túy hơn.

Bảng 1: Phân bổ ngang bằng số ghế giữa các liên minh (2011)

	Liên minh tinh hoa (phe Giang Trạch Dân)	Liên minh dân túy (phe Hồ Cẩm Đào)
Thường vụ Bộ Chính trị (thể hệ thứ năm)	Tập Cận Bình (thái tử đảng)	Lý Khắc Cường (đoàn phái)
Bộ Chính trị (thể hệ thứ năm)	Tập Cận Bình Vương Kỳ Sơn (thái tử đảng) Bạc Hi Lai (thái tử đảng)	Lý Khắc Cường (đoàn phái) Lý Nguyên Triều (đoàn phái) Uông Dương (đoàn phái)
Ban Bí thư (thể hệ thứ năm)	Tập Cận Bình Vương Hồ Trữ (nhóm Thượng Hải)	Lý Nguyên Triều (đoàn phái) Lệnh Kế Hoạch (đoàn phái)
Phó Thủ tướng	Vương Kỳ Sơn (thái tử đảng) Trương Đức Giang (thái tử đảng)	Lý Khắc Cường (đoàn phái) Hồi Lương Ngọc (đàn em Hồ Cẩm Đào)
Quốc vụ khanh	Mã Khải (thái tử đảng) Mạnh Kiến Trụ (nhóm Thượng Hải)	Lưu Diên Đông (đoàn phái) Đới Bình Quốc (đàn em Hồ Cẩm Đào)

Ghi chú và nguồn tư liệu: Để tham khảo định nghĩa thể hệ thứ năm của ĐCSTQ và sự hình thành hai liên minh, xem Li 2008b; 2012a

Hai phe này có khả năng và kinh nghiệm lãnh đạo khác nhau, và cũng được hậu thuẫn bởi những nguồn lực kinh tế - xã hội và chính trị khác nhau. Sự rơi rụng ngoạn mục của hai “ngôi sao nặng ký đang lên” trong Bộ Chính trị - Bí thư Đảng Thượng Hải Trần Lương Vũ (một thành viên của nhóm Thượng Hải) năm 2006 và Bí thư Đảng Trùng Khánh Bạc Hi Lai (thái tử đảng) năm 2012 – là bằng chứng cho hiện tượng “lãnh đạo yếu, phe phái mạnh”. Những thủ lĩnh phe phái một khi đã bị dính dáng vào các vụ xì căng đan nghiêm trọng đều dễ dàng bị thay thế, nhưng phe phái hay liên minh thì lại quá mạnh để bị giải tán. Những thủ lĩnh mới thay thế họ Trần và họ Bạc, Tập Cận Bình và Trương Đức Giang đều từ

cùng một liên minh đó cả. Những dàn xếp đã được thực hiện nhằm phục vụ lợi ích chung là sự sống còn của ĐCSTQ. Giám sát và đối trọng quyền lực giữa hai liên minh vẫn không hề suy suyển sau hai vụ khủng hoảng này.

Chẳng phe nào, dù là dân túy hay tinh hoa, lại muốn triệt hạ hoàn toàn phe kia. Mỗi liên minh có những thế mạnh riêng, gồm những khu vực đại diện cử tri khác nhau mà phe kia không nắm được. Mỗi liên hệ của họ với nhau khi ra quyết định vừa là cạnh tranh vừa là hợp tác. Ví dụ như ban lãnh đạo ĐCSTQ rất cân nhắc và cố gắng tránh không để lan rộng vụ Bạc Hi Lai sang các lãnh đạo cao cấp khác và việc khai trừ đáng được tiến hành tương đối hạn chế. Trên thực tế, một số lãnh đạo có liên hệ mật thiết với họ Bạc, chẳng hạn như thị trưởng Trùng Khánh Hoàng Kỳ Phàm, vẫn được tại vị chứng tỏ là các lãnh đạo cao nhất không định kỷ luật quá nhiều người. Có một sự thật là đất nước Trung Quốc đang gặp quá nhiều yếu tố bất ổn trước Đại hội ĐCSTQ lần thứ 18 cũng là điều buộc giới lãnh đạo phải hạn chế phạm vi những lời cáo buộc, chỉ trích lẫn nhau.

Bởi lẽ ấy, dù vụ Bạc Hi Lai là thắng lợi của phe Hồ Cẩm Đào nhưng thắng lợi ấy không nhất thiết đưa đến việc phe dân túy có thêm một ghế trong Thường vụ Bộ Chính trị. Diện mạo của Thường vụ Bộ Chính trị tương lai chủ yếu phụ thuộc vào sự thỏa hiệp giữa hai liên minh. Thế cân bằng quyền lực trong hệ thống này không dễ gì thay đổi. Nếu như phe thái tử đảng mà sụp đổ thì điều đó có thể dẫn tới một cuộc cách mạng ngoài sức tưởng tượng. Do vậy, tại thời điểm hiện nay, động cơ vô cùng mạnh mẽ của giới chóp bu lãnh đạo là giữ nguyên cơ cấu hiện tại “một đảng, hai liên minh” và cố gắng thể hiện ra bên ngoài sự thống nhất và đoàn kết.

Do nền chính trị phe phái có một vai trò rất quan trọng ở Trung Quốc ngày nay nên việc hiểu rõ thành phần của Ban Thường vụ Bộ chính trị luôn thu hút sự quan tâm lớn của giới nghiên cứu chính trị Trung Quốc.

Bảng 2: Nhận dạng phe phái các ứng viên hàng đầu cho vị trí trong Ban Thường vụ Bộ Chính trị khóa tới (2012-2017)

<i>Liên minh giới tinh hoa (phe Giang Trạch Dân)</i>			<i>Liên minh dân túy (phe Hồ Cẩm Đào)</i>		
<i>Tên</i>	<i>Chức vụ hiện nay</i>	<i>Nhận dạng phe phái</i>	<i>Tên</i>	<i>Chức vụ hiện nay</i>	<i>Nhận dạng phe phái</i>
Tập Cận Bình	Phó chủ tịch nước	Thái tử đảng	Lý Khắc Cường	Phó thủ tướng thứ nhất	Đoàn phái
Vương Kỳ Sơn	Phó thủ tướng	Thái tử đảng	Lý Nguyên Triều	Trưởng ban tổ chức	Đoàn phái
Trương Đức Giang	Phó thủ tướng	Thái tử đảng	Lưu Vân Sơn	Trưởng ban Tuyên giáo	Đoàn phái
Trương Cao Lệ	Bí thư Thiên Tân	Đàn em Giang Trạch Dân	Uông Dương	Bí thư Quảng Đông	Đoàn phái
Du Chính Thanh	Bí thư Thượng Hải	Thái tử đảng	Lưu Diên Đông	Quốc vụ khanh	Đoàn phái
Mạnh Kiến Trụ	Bộ trưởng Công An	Nhóm Thượng Hải	Lệnh Kế Hoạch	Chánh văn phòng Trung ương Đảng	Đoàn phái
Trương Xuân Hiền	Bí thư Tân Cương	Đàn em Giang Trạch Dân	Hồ Xuân Hoa	Bí thư Hồ Bắc	Đoàn phái

Nguồn: Li 2012a

Trong khi không ai có thể biết bảy hay chín vị lãnh đạo sẽ chắc chắn được vào cơ quan chủ chốt của quyền lực⁶⁴ thì 14 vị lãnh đạo vẫn đứng bên ngoài cùng các đồng lứa của mình với tư cách ứng viên (xem bảng 2). Danh sách này được lập trên cơ sở phối hợp các yếu tố như chức vụ hiện nay của vị lãnh đạo, tuổi tác, hạn chế về nhiệm kỳ trong Bộ Chính trị, nhiệm kỳ trong Ban chấp hành Trung ương và kinh nghiệm lãnh đạo trước đó.⁶⁵

Trong số 14 ứng viên được nêu tên trong danh sách, có 10 người hiện là ủy viên của Bộ Chính trị gồm cả thầy là 25 người, hai người (Tập Cận Bình và Lý Khắc Cường) đang là Ủy viên Ban Thường vụ Bộ Chính trị). Một điều thú vị là các ứng viên hàng đầu đó cũng được chia đều giữa các liên minh chính trị - 7 người thuộc phái tinh hoa và 7 thuộc phái dân túy. Trong liên minh tinh hoa có 4 vị lãnh đạo là thái tử đảng, 2 người do Giang Trạch Dân bảo trợ và một là thành viên nổi bật của nhóm Thượng Hải. Trong liên minh dân túy, cả 7 người đều là các lãnh đạo đoàn thanh niên và có mối quan hệ bảo trợ - đỡ đầu mạnh với Hồ Cẩm Đào.

Cả hai liên minh này cùng chia sẻ quyền lợi trong sự ổn định xã hội trong nước và đều có tham vọng về sự lớn mạnh không ngừng của Trung Quốc trên trường Quốc tế, và các mục tiêu chung đó thường dẫn dắt hai liên minh đến sự thỏa hiệp và hợp tác với nhau.

Tuy nhiên, vì xã hội Trung Quốc đang trở nên ngày càng đa nguyên về quan điểm, về các giá trị và cũng vì các lãnh đạo Trung Quốc phải đối mặt với đủ loại thay đổi chính sách khó khăn khiến nản lòng cho nên sự khác biệt về chính sách giữa các vị lãnh đạo có nhiều khả năng sẽ trở nên minh bạch hơn đối với công chúng.

Xu hướng hai: Chính phủ yếu, các nhóm lợi ích mạnh

So với nhiều quốc gia trên thế giới, chính phủ nước CHNDTQ nắm một nguồn lực tài chính và chính trị khổng lồ, phần lớn là nhờ sự tăng trưởng kinh tế nhanh và một hệ thống chính trị chuyên chế. Tuy vậy chính phủ Trung Quốc vẫn đang phải đối phó với vô số những vấn đề làm đau đầu, chẳng hạn như sự chênh lệch giàu nghèo, lạm phát, bong bóng bất động sản có thể vỡ, nợ trong nước tăng cao, tham nhũng trong giới quan chức, ngày càng nhiều vụ bất ổn xã hội, môi trường thiên nhiên xuống cấp, tài nguyên cạn kiệt, an toàn thực phẩm và các vấn đề an toàn y tế cộng đồng, sự thiếu vắng mạng lưới an sinh xã hội và những căng thẳng sắc tộc ở Tân Cương và Tây tạng.

Một điều mà ai cũng thấy là Quốc vụ viện đã tỏ ra kém hiệu quả trong việc quản lý các địa phương Trung Quốc, các thành phố lớn và ngay cả các doanh nghiệp nhà nước, xét về góc độ kinh tế. Gần đây xuất hiện một

⁶⁴ Cập nhật của người dịch: Rốt cuộc là 7.

⁶⁵ Để tìm hiểu sự nghiệp các ứng viên đó xem Li 2012 a.

câu nói châm biếm: “Thủ tướng cũng không thể điều khiển nổi một Tổng giám đốc” (“Tổng lý quản bất liễu tổng kinh lý”), phản ánh những vấn đề nghiêm trọng đối với năng lực điều hành của chính phủ trung ương. Sự căng thẳng và cạnh tranh giữa hai liên minh như đã phân tích ở trên có xu hướng làm cho quá trình ra quyết định dài và phức tạp hơn, thậm chí còn có thể một lúc nào đó gây ra tình trạng bế tắc. Trung Quốc không phải là dân chủ, nhưng xét về góc độ này vẫn có thể phát triển một số đặc trưng của dân chủ. Những thủ lĩnh địa phương bị khai trừ, đáng để ý nhất là Bạc Hi Lai và Trần Lương Vũ cũng từng được biết đến vì sự thách thức công khai chính quyền và các quyết sách của Thủ tướng Ôn và chính phủ trung ương.

Điều quan trọng hơn cả là chưa bao giờ trong lịch sử 6 thập kỷ của nước CHNDTQ các nhóm lợi ích lại có quyền lực và nhiều ảnh hưởng như những năm gần đây. Cũng như mọi nơi khác trên thế giới, các nhóm lợi ích Trung Quốc rất đa dạng. Ví dụ như chúng gồm các vùng lãnh thổ, các định chế hành chính, quân đội, truyền thông được thương mại hóa nhanh chóng, các tổ chức phi chính phủ và các chính quyền địa phương.

Các chính quyền địa phương ở những vùng duyên hải hay nội địa cũng đều là các nhóm lợi ích chính trị cố gắng gây ảnh hưởng mạnh mẽ lên Bắc Kinh và vận động để đảm bảo rằng chính phủ trung ương đưa ra những chính sách kinh tế - xã hội góp phần thúc đẩy quyền lợi địa phương họ.⁶⁶ Thông tin cần thiết để hiểu tình hình: năm 2010 trong số 100 xã giàu có nhất thì có đến 93 xã trong đó có 40 xã đứng đầu bảng đều ở vùng duyên hải.⁶⁷

Theo một nghiên cứu mới đây thì gần 90% xuất khẩu của Trung Quốc vẫn xuất phát từ các vùng duyên hải.⁶⁸ Trong những năm gần đây, chính quyền địa phương các tỉnh, các vùng lãnh thổ tăng cường số lượng các văn phòng đại diện (“Trú kinh ban”) của mình ở Bắc Kinh để triển khai hoạt động vận động hành lang (lobby). Tháng giêng năm 2010 chính phủ trung ương buộc phải đưa ra các quy định nhằm giảm đáng kể số lượng các văn phòng đại diện quyền lợi địa phương được cấp phép và đòi hỏi kiểm toán tài chính số các nhóm vận động hành lang cấp tỉnh và thành phố đang hoạt động.⁶⁹

Về vấn đề các giai tầng xã hội, các nhóm lợi ích Trung Quốc có thể được phân ra thành 3 nhóm chính: các nhóm lợi ích tập đoàn và công nghiệp (được biết như “giới cổ cồn đen”), giới trung lưu mới hình thành đã được nói đến ở trên (hay còn gọi là “cổ cồn trắng” các nhà chuyên môn), và

⁶⁶ Để tìm hiểu các yếu tố làm thay đổi kinh tế- xã hội ở Trung Quốc và các nước Đông, Đông Nam Á xem White, Zhou và Rigger 2013 trở đi

⁶⁷ Xem <http://bbs.nhzc.com/viewthread.php?tid=377464>.

⁶⁸ Yao 2010. Có thể xem <http://www.foreignaffairs.com/articles?65947/the-end-to-the-beijing-consensus?page=show>

⁶⁹ Liawang xinwen zhoukan, 23 /1/2010.

nhóm xã hội dễ bị tổn thương như dân nhập cư (công nhân áo “cổ cồn xanh dương”). Thuật ngữ “cổ cồn đen” gần đây mới ra đời ở Trung Quốc có liên quan tới số lượng ngày càng tăng những người giàu có và đầy quyền lực hay mặc đồ đen, lái xe ô tô đen, có nhiều khoản thu nhập được ẩn giấu, sống một cuộc sống bí ẩn với các vợ bé, quan hệ với xã hội ngầm tội phạm – xã hội đen (“hắc xã hội”) và quan trọng hơn cả là họ vận hành việc kinh doanh và sử dụng quyền lực kinh tế của họ một cách mờ ám.⁷⁰

Các nhóm lợi ích tập đoàn và công nghiệp tích cực nhất ở Trung Quốc bao gồm 2 cụm chính. Cụm thứ nhất gồm giới chóp bu doanh nghiệp nhà nước độc quyền, ví dụ như ngân hàng, viễn thông, hàng không, đường sắt, thuốc lá và tàu biển. Cụm thứ hai gồm các nhóm vận động hành lang làm việc cho nhà nước, khu vực kinh tế nước ngoài và tư nhân, ví dụ như bất động sản. Truyền thông Trung Quốc đã đề cập rộng rãi tới việc các nhóm lợi ích kinh doanh thường xuyên hối lộ các quan chức địa phương và hình thành nên “liên minh ma quỷ” với các chính quyền sở tại.⁷¹

Ví dụ như nhiều đối tượng trong xã hội liên kết với nhà phát triển bất động sản và hình thành nên những nhóm lợi ích đặc biệt quyền lực nhất ở Trung Quốc hiện nay. Quyền lực siêu mạnh của nhóm này đã giải thích vì sao phải mất đến 13 năm để thông qua Luật Chống Độc Quyền, vì sao chính sách quản lý kinh tế vĩ mô trong thập kỷ vừa qua trên quy mô lớn là thiếu hiệu quả; và vì sao, mặc dù cả xã hội đã nhận thức, bong bóng bất động sản vẫn cứ tiếp tục phình to ra. Trong từng trường hợp kể trên, các nhóm lợi ích tập đoàn và công nghiệp đã xâm lấn cả quá trình ra quyết định của chính phủ bằng cách tạo ra nút thắt hay bế tắc cho chính sách của nhà nước hoặc là biến tấu chính sách theo cách có lợi cho họ.

Theo báo cáo chính thức của nhà nước, hơn 70% trong số 120 công ty nằm dưới sự điều hành của Ủy ban Giám sát và Quản trị Tài sản Nhà nước (State-owned Assets Supervision and Administrative Commission, thường gọi tắt là SASAC) đã tham gia vào kinh doanh bất động sản trong năm 2010.⁷² Phản ứng lại, SASAC đã chỉ thị 78 doanh nghiệp phải rút các khoản đầu tư khỏi việc kinh doanh đó.⁷³ Tuy nhiên sự kháng cự từ

⁷⁰ Không rõ ai là người đầu tiên nghĩ ra thuật ngữ “giới cổ cồn đen”. Đa số các ý kiến trên mạng ở Trung Quốc quy cho nhà kinh tế học ở Mỹ Larry Lang (Larry Lang). Tuy nhiên Lang đã công khai phủ nhận rằng đã viết bài báo được phổ biến rộng rãi để quảng bá cho thuật ngữ này. Xem “Giai cấp đen” (www.chinatranslated.com/?p=407). Dịch là: “Bình luận và phân tích về kinh tế Trung Quốc và tình hình chính trị”. 6/2009.

⁷¹ Zhongguo Xinwen zhokan, 13/1/2006, Liaowang, 5/12/2005. Có thể xem <http://www.chinesenewsnet.com>, 12/12/2005.

⁷² Qianjiang Wanbao, 11/2/2010. Cũng có thể xem <http://www.chinanews.com.cn/estate/estate-lspl/news/2010/02-11/2121577.shtml>.

⁷³ xem http://bt.xinhuanet.com/2010-03/19/content_19293215.htm

phía các công ty đó đã khiến cho chi thị chính phủ gần như không có hiệu lực. Nhiều ý kiến suy xét cho rằng một phần lớn gói kích cầu (4000 tỷ nhân dân tệ- khoảng US\$ 586 tỷ) đưa ra vào năm 2008 trước tình hình khủng hoảng tài chính toàn cầu đã bị lái nhằm hướng sang phát triển bất động sản. Theo một nhà nghiên cứu cao cấp của Bộ Gia cư và Phát triển Đô thị - Nông thôn thì có khoảng 32% gói kích cầu đã được đầu tư vào bất động sản.⁷⁴

Đối với giai tầng xã hội cấp dưới, sự thiếu hụt lao động chân tay ở một số thành phố duyên hải trong những năm gần đây phản ánh thực trạng ý thức chính trị ngày một lên cao của những nhóm xã hội dễ bị tổn thương này (“nhược thế quần thể”), đặc biệt là ở thể hệ các công nhân nhập cư trẻ tuổi. Họ đã nhận thức được rằng cần bảo vệ quyền lợi của mình và ngày càng phản nộ trước mọi chính sách kỳ thị chống lao động nhập cư, nông dân và dân nghèo thành thị. Họ buộc phải nhảy từ công việc này sang công việc khác chỉ để nhận được đồng lương xứng đáng và tử tế hơn. Ít ra thì nhờ có những kiến nghị không mệt mỏi của họ mà ở Trung Quốc gần đây đã có những cải thiện ngoạn mục về lương bổng.

Những thách thức bắt nguồn từ các nhóm xã hội khó thuyết phục và các nhóm lợi ích tập đoàn công nghiệp tham lam không phải là duy nhất ở Trung Quốc thời cải cách. Các nền dân chủ ở phương Tây (và cả phương Đông) tất nhiên là không miễn nhiễm đối với các vấn đề này, ngược lại, những kiến nghị của quần chúng đòi công bằng xã hội thường được nhìn nhận như một bộ phận của đời sống kinh tế - xã hội bình thường của các quốc gia đó.

Nói về các nhóm lợi ích tập đoàn và công nghiệp ở một số nước phương Tây thì có lẽ chúng còn mạnh và có nhiều ảnh hưởng hơn các nhóm tương tự ở Trung Quốc. Ở Hoa Kỳ chẳng hạn, có hàng trăm nhóm vận động hành lang làm tràn ngập thủ đô Washington và hiện đã trở thành một đặc điểm quan trọng của nền chính trị Mỹ. Dần dần, những nhóm vận động có động cơ kinh doanh đó đã biết tận dụng hệ thống dân chủ để phục vụ lợi ích thương mại cho công ty. Trong tác phẩm kinh điển của mình viết về dân chủ, Robert Dahl lập luận rằng sự phát triển dân chủ ở phương Tây là một quá trình được dẫn dắt bởi nhiều nhóm thủ lĩnh khác nhau, mỗi nhóm lại tiếp cận được tới tập hợp những nguồn lực chính trị và đại diện cho lợi ích của các khu vực và nhóm khác nhau trong xã hội.⁷⁵ Hệ thống chính trị đa nguyên luôn phân tán quyền lực, ảnh hưởng, uy thế và sự điều hành ra khỏi một nhóm duy nhất các thủ lĩnh quyền lực, đồng thời nó chia sẻ cùng một nền tảng xã hội cho những cá nhân, nhóm, hiệp hội và tổ chức đa dạng và đủ loại.⁷⁶ Theo ý nghĩa đó, dân chủ chính là việc hình thành các quy tắc để dàn xếp những quyền lợi mâu

⁷⁴ xem http://bt.xinhuanet.com/2010-03/19/content_19293215.htm

⁷⁵ Dahl 1961,

⁷⁶ Dahl 1961: 252 và 270.

thuần nhau giữa các nhóm xã hội trong một cộng đồng nhất định. **Diêu Dương**, một giáo sư của đại học Bắc Kinh đã lập luận tương tự: “một thể thức chính trị mở và bao gồm ở các nền dân chủ phát triển, chẳng hạn như Hoa Kỳ, nói chung, luôn giám sát quyền lực của các nhóm lợi ích. Thực chất, đây mới chính là trách nhiệm được ủy thác của một chính quyền không vụ lợi – đó là cân đối các đòi hỏi, yêu sách của những nhóm xã hội khác nhau.”⁷⁷

Hoạt động chính trị của nhóm lợi ích nên được nhìn nhận không là mối đe dọa sự ổn định kinh tế - xã hội mà cũng chẳng phải là sự thách thức tính hợp pháp của chính quyền, và đúng ra nên được coi là những thành tố cần thiết của một nền quản trị dân chủ. Mấu chốt để điều phối nền chính trị có những nhóm lợi ích khác nhau là phải hình thành nên các cơ chế dân chủ mang tính thể chế. Các nhóm lợi ích khác nhau có thể gây ảnh hưởng qua những cuộc bầu cử, các thể thức ra quyết định hành chính và pháp lý. Đồng thời, tính độc lập của truyền thông và thượng tôn của bản hiến pháp luôn giám sát và bảo vệ quá trình dân chủ. Các cuộc khủng hoảng chính trị thỉnh thoảng vẫn xảy ra, nhưng những định chế dân chủ nói chung và hoạt động chính trị của các nhóm lợi ích nói riêng (kể cả vai trò quan trọng của giới trung lưu) không phải là nguồn gốc của bất ổn xã hội, mà đúng ra chúng lại là nền tảng của sự ổn định về lâu dài. Sự ra đời nhanh chóng của các nhóm lợi ích đa dạng, tạo nên một nền chính trị năng động ở Trung Quốc đã làm thay đổi sâu sắc phương thức quản trị đất nước này.

Xu hướng ba: Đảng yếu, đất nước mạnh

ĐCSTQ là một đảng cầm quyền lớn nhất thế giới, nó gồm 4 triệu đảng bộ cơ sở, 82.6 triệu đảng viên và còn tiếp tục gia tăng. Do không hiện diện lực lượng đối lập có tổ chức nên đảng dường như không gặp bất kỳ một thách thức nào trong tương lai gần. Cũng cần lưu ý rằng các cuộc cải cách chính trị ở Trung Quốc, kể cả nỗ lực dân chủ hóa trong đảng sau Hội nghị Trung ương 4 khóa 17 ĐCSTQ họp vào mùa Thu năm 2009 hầu như không mang lại kết quả. Có thể quy kết tình trạng này cho hai yếu tố mang tính chất hoàn cảnh. **Một là**, cuộc khủng hoảng tài chính toàn cầu năm 2008 đã cho thấy những bất cập của các nền dân chủ phương Tây và do đó đã dẫn đến việc một số nhà lãnh đạo và các trí thức của công chúng Trung Quốc có xu hướng tả khuynh có thêm cơ sở để bảo vệ chế độ chuyên quyền bền bỉ và biện hộ cho sức sống và tính ưu việt của chế độ độc đảng cầm quyền ở Trung Quốc. **Hai là**, phong trào Mùa Xuân Á rập đã phô bày cho các nhà lãnh đạo ĐCSTQ một bức tranh đáng lo ngại: họ có thể bị một kết cục giống như chế độ Mubarak. Hậu quả là đa số trong ban lãnh đạo ĐCSTQ đã vượt qua lần ranh phân chia phe phái để quyết không tiếp tục theo đuổi các cải cách chính trị. Thay

---

⁷⁷ Yao 2010.

vào đó, họ đã siết chặt hơn việc quản lý các cuộc tụ tập đông người, các cuộc bầu cử ở cơ sở, truyền thông và xã hội dân sự.

Có thể nêu một giả thiết có lý rằng chứng hoang tưởng và việc lạm dụng quá mức lực lượng cảnh sát để đối phó với cái được gọi là “Cách mạng Hoa nhài Trung Quốc” – một vụ tụ tập đông người xảy ra ở đối diện nhà hàng McDonald gần quảng trường Thiên An Môn hồi tháng 2 năm 2011 là tín hiệu cho thấy đảng không mạnh.⁷⁸ Một tín hiệu nữa về sự suy yếu đó là tổng số tiền được sử dụng cho mục đích “giữ gìn ổn định xã hội” năm 2009 là 514 tỷ nhân dân tệ - gần bằng tổng ngân sách sách quốc phòng (532 tỷ nhân dân tệ - NDT) cùng năm đó. Ngân sách quốc phòng Trung Quốc năm 2012 là 670.3 tỷ NDT, tuy nhiên ngân sách cho lực lượng cảnh sát và các lực lượng an ninh công cộng khác đứng bằng 701.8 tỷ NDT (tăng 11.5%).⁷⁹ Nhiều người cho rằng các chính quyền Trung Quốc đã chi phí 60 triệu NDT hàng năm để theo dõi có một mình luật sư mù Trần Quang Thành, chủ yếu để trả lương cho khoảng 100 cảnh sát địa phương và một số cán bộ khác nữa.⁸⁰

Dòng tiền với quy mô lớn chảy ra nước ngoài trong những năm gần đây (có lẽ của các quan tham) càng cho thấy giới chóp bu của đảng thiếu lòng tin vào sự ổn định chính trị- xã hội. Theo báo cáo năm 2011 của tổ chức Liêm chính Tài chính Toàn cầu (Global Financial Integrity: GFI) – một cơ quan có trụ sở tại Washington, giai đoạn từ năm 2000 tới năm 2009 lượng vốn bất hợp pháp đưa ra khỏi Trung Quốc ước tính lên tới 2740 tỷ USD, gấp 5 lần lượng tiền chuyển bất hợp pháp ra nước ngoài của Mexico, nước đứng hàng thứ hai trong lĩnh vực này.⁸¹ Ngân hàng Nhân dân Trung Quốc có một báo cáo vào năm 2011 cho biết, từ giữa những năm 1990 tới 2008, hàng ngàn quan chức và nhân viên các doanh nghiệp nhà nước đã chuyển tổng số 800 tỷ NDT (126 tỷ USD) ra nước ngoài.⁸²

Theo một báo cáo nội bộ của Ban Tổ chức Trung ương ĐCSTQ thì trong số 8370 cán bộ cao cấp làm việc trong 120 doanh nghiệp nhà nước Trung Quốc chịu sự quản lý trực tiếp của SASAC, đã có tới 6370 người có thành viên gia đình sống ở nước ngoài hoặc sở hữu hộ chiếu một quốc gia khác. Ở Quảng Châu, trong khoảng 1000 vụ tham nhũng bị điều tra những năm gần đây, một nửa xảy ra trong các doanh nghiệp nhà nước và những người chạy trốn ra nước ngoài cùng tài sản thì có tới 70% từ các

⁷⁸ Một câu chuyện tiểu lâm chính trị được lan truyền rộng rãi mô tả thành phần cuộc tụ tập đông tới 1000 người đối diện quán ăn McDonald ở Vương Phủ Tỉnh, Bắc Kinh ngày hôm đó. Trong số đó 990 người là cảnh sát chìm, 8 người là phóng viên nước ngoài, 1 người là Đại sứ Hoa Kỳ ở Trung Quốc Jon Huntsman vừa “tình cờ đi ngang qua” và chỉ có đúng 1 người biểu tình thực thụ.

⁷⁹ Shijie ribao, 3 /5/2012, A4

⁸⁰ Như trên

⁸¹ Shijie ribao, 20/4/2012, A4.

⁸² Shijie ribao, 7/6/2012, A3

doanh nghiệp nhà nước và định chế tài chính trung ương.⁸³ **Lý Thành Ngôn**, giám đốc Trung tâm Nghiên cứu Quản trị thuộc đại học Bắc Kinh, gần đây tiết lộ với truyền thông Trung Quốc rằng “dòng tiền với quy mô lớn chạy khỏi đất nước do các quan chức tham nhũng thực hiện cho thấy các lãnh đạo ĐCSTQ biết rõ hơn bất kỳ ai rằng cái gọi là mô hình Trung Quốc (chế độ chuyên quyền bền bỉ và dẻo dai) là một sai lầm và là một thứ mô hình phát triển không bền vững (81).⁸⁴

Cho dù sự kiện cách chức Bạc Hi Lai được nhìn nhận như một vận động đúng hướng, nhưng dù sao vụ việc đầy kịch tính này đã làm tổn hại uy tín của lãnh đạo ĐCSTQ. Cùng với các vấn đề rắc rối trong nội bộ ban lãnh đạo của đảng, điều này đã gây nên ấn tượng về sự yếu kém của Trung Quốc. Tuy nhiên, không nên nhận định tình hình theo cách lẫn lộn giữa ĐCSTQ với đất nước Trung Hoa. Trong báo cáo tại Diễn đàn Cải cách Trung Quốc hồi tháng 12/2011 mà giờ đây đã trở thành nổi tiếng, **Chương Lập Phàm**, một trí thức của công chúng ở Bắc Kinh đã phát biểu “Trung Quốc không gặp nguy mà là ĐCSTQ đang nguy”.⁸⁵ Theo nhận xét của Chương, hiện nay nhiều đảng viên ĐCSTQ không quan tâm liệu đảng sẽ sụp đổ hay không nhưng họ lại chỉ lo cho hạnh phúc riêng của gia đình họ. Các lãnh đạo của ĐCSTQ cũng đã vun vén chu toàn cho tương lai cá nhân. Chương Lập Phàm tuyên bố thẳng thừng: “Nếu thể hệ các nhà lãnh đạo thể hệ tiếp theo không đi theo đường lối cải cách chính trị ngay trong nhiệm kỳ đầu (5 năm – ND) của mình, thì tới nhiệm kỳ thứ hai sẽ chẳng còn ý nghĩa gì nữa”. Theo Chương thì “*Trung Quốc hoặc cần phải có cải cách trong vòng 5 năm nữa, hoặc là ĐCSTQ sẽ bị cáo chung trong 10 năm tới*”.⁸⁶

Kiến nghị gần đây của các trí thức về thực thi chủ nghĩa hợp hiến cùng với lời kêu gọi từ một số sĩ quan quân đội về chủ trương “quân đội của Quốc Gia” thay vì “quân đội của đảng” đã gây ra những thách thức đối với sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản. Vì ĐCSTQ đang suy yếu nên các nhà bình luận ở Trung Quốc quan tâm nhiều hơn tới vai trò vận động ngầm của Quân Giải phóng Nhân dân Trung Quốc (PLA). **Tiền Lý Quân**, một học giả nổi tiếng ở đại học Bắc Kinh, gần đây cảnh báo “nếu các lãnh đạo dân sự không có khả năng thành lập một liên minh mạnh để tiến hành cải cách chính trị thì các sĩ quan trẻ trong PLA sẽ chớp lấy thời cơ. Đó sẽ là một thảm họa nếu như quân đội lại cất cao giọng về “thay đổi dân chủ” ở đất nước Trung Quốc. Điều tương tự đã từng là cơn ác mộng đối với Trung Quốc trong thế kỷ XX và đó cũng đã là bài học chết người về sự nổi lên của chủ nghĩa quân phiệt Nhật.”⁸⁷ Tiền Lý Quân tin

⁸³ Shijie ribao, 14/5/2012, A1

⁸⁴ Shijie ribao, 4/6 /2012, A1

⁸⁵ Blog của Chương Lập Phàm, bài đưa lên mạng ngày 1/2/2012, http://blog.sina.com.cn/s/blog_4b86a2630100zhuv.html.

⁸⁶ Như trên

⁸⁷ Qian 2012.

rằng các thái tử đảng trong PLA sẽ ủng hộ thể lực quân đội trong thời kỳ của Tập Cận Bình sắp tới, bởi vậy khả năng can thiệp của quân đội vào nền chính trị quốc gia sẽ gia tăng.

Những lo ngại của Tiền Lý Quân lại càng được tăng lên bởi nhận định gần đây của **Trương Mộc Sanh**, một học giả nổi tiếng bảo thủ và thân cận với tướng **Lưu Nguyên** (thuộc hàng ngũ thái tử đảng trong PLA, một ngôi sao đang lên trong giới lãnh đạo cao cấp quân đội vốn thích tranh luận, cũng là con trai cố Chủ tịch CHNDTQ Lưu Thiệu Kỳ). Trương Mộc Sanh có một phát biểu gây tranh cãi khi lập luận rằng Trung Quốc hiện nay đang do những nhà lãnh đạo bất tài và kém cỏi điều hành và họ đã đưa đất nước vào một cuộc khủng hoảng xã hội và chính trị. “Thế hệ lãnh đạo tương lai” theo lời học giả này, “sẽ không như vậy”.⁸⁸

Ho Pin một nhà phân tích nhiều kinh nghiệm, chuyên về giới chóp bu trong nền chính trị Trung Quốc lại tỏ ra nghi ngờ về những kịch bản dự đoán quân đội sẽ nắm quyền hoặc náo loạn ở Trung Quốc. Ông tin tưởng rằng “khả năng nội loạn ở Trung Quốc là thấp vì 4 lý do sau đây: (1) Thiếu vắng những tư lệnh quân khu mạnh, (2) trừ một vài vùng sắc tộc thiểu số, không có xung đột quan trọng ở các vùng lãnh thổ về vấn đề tài nguyên, (3) ban lãnh đạo mới nhiều khả năng sẽ khuyến khích sự hội nhập kinh tế của Trung Quốc, và (4) xét về góc độ môi trường quốc tế, các siêu cường nước ngoài cũng không muốn nội loạn ở Trung Quốc.”⁸⁹

Một thực tế là cuộc khủng hoảng Bạc Hi Lai làm tổn thương ban lãnh đạo ĐCSTQ nghiêm trọng hơn là gây ảnh hưởng đến nền kinh tế Trung Quốc đã phản ánh mức độ trưởng thành của xã hội Trung Quốc và nội lực của Trung Quốc nói chung. Đất nước Trung Quốc không trên đà suy thoái và tất nhiên không đi về phía sụp đổ. Không nên bỏ ngoài tầm mắt bức tranh toàn cảnh về một Trung Quốc đang ở trong thời kỳ lịch sử vận động đi lên, dù rằng sự đi lên đó không chắc đã thẳng tắp do những thách thức dễ làm nản chí trong các lĩnh vực xã hội – kinh tế, chính trị, môi trường, dân số và đối ngoại.

Tiến trình quá độ sắp tới của Trung Quốc để chuyển sang một hệ thống chính trị ít tham nhũng hơn, có tính giải trình hơn, có tính đại diện hơn được khởi động ban đầu bởi cuộc khủng hoảng về tính chính danh, đang diễn ra sẽ không hề dễ dàng. Tuy nhiên nhận thức được chia sẻ trong công chúng Trung Quốc về cái thế đi lên của đất nước trên trường quốc tế và tất cả những thành tựu đạt được trong thời kỳ cải cách đang góp phần cho sự bền bỉ và dẻo dai của đất nước (mà không phải là sự bền bỉ và dẻo dai của chế độ chuyên quyền của ĐCSTQ) có thể làm cho sự chuyển đổi đó khác hẳn những gì đã diễn ra ở Liên Xô trước đây hay khối cộng sản Đông Âu và các quốc gia “Ả rập đang thức dậy”.

---

⁸⁸ Như trên

⁸⁹ Ho Pin 2012, 186-87.

Bất chấp sự suy giảm gần đây trong xu thế tăng trưởng đầy ấn tượng của mình, Trung Quốc vẫn sẽ tiếp tục là một trong những nền kinh tế tăng trưởng nhanh nhất thế giới trong thập kỷ tới và tiếp tục sau này nhờ vào tập hợp các yếu tố - đó là nền công nghiệp quốc gia khỏe mạnh và vững chắc, hạ tầng cơ sở ngang tầm quốc tế vừa được xây dựng, mức đầu tư và tiết kiệm cao, dòng vốn đầu tư nước ngoài mạnh mẽ vẫn tiếp tục chảy vào và khối lượng dự trữ ngoại hối đầy ấn tượng, tinh thần kinh doanh đang dâng cao và điều cuối cùng, nhưng tất nhiên không phải ít quan trọng, là việc Trung Quốc cam kết chuyển sang một phương thức tăng trưởng lấy nhu cầu nội địa làm mục tiêu và thân thiện với môi trường.⁹⁰

Cao hơn tất cả những yếu tố vừa nêu đó là nhân dân Trung Quốc, người đã sáng tạo nên sự thần kỳ kinh tế, *không ai muốn phải bị dừng chân trước cánh cửa của nền chính trị dân chủ.*

Những suy nghĩ cuối

Quan sát trên một bối cảnh rộng hơn, mặc dù ba lần thay đổi quyền lực là nguyên nhân cho những căng thẳng trong quản trị đất nước và làm nảy sinh tâm lý bất an, nhưng chính đó lại đáng được xem là những phát triển tích cực, đáng khích lệ đối với Trung Quốc. Giám sát và đối trọng giữa các phe phái trong lãnh đạo của ĐCS TQ, các nhóm lợi ích năng động – đặc biệt là vai trò ngày càng tăng của giới trung lưu và nhận thức được chia sẻ rộng rãi về một thể lực toàn cầu đang lên cùng sự tự tin của công chúng là những gì mới mẻ đã ra đời gần đây. Và tất cả những điều đó sẽ là những nhân tố quan trọng cho một sự chuyển tiếp tất yếu tới dân chủ.

Trong tương lai gần, tiêu điểm của các nhà phân tích về Trung Quốc không nên chỉ là việc liệu lãnh đạo ĐCS TQ có sử dụng đúng các thủ tục pháp lý để xử lý vụ Bạc Hi Lai, mà còn phải xem liệu họ có thể tận dụng cơ hội ấy để đạt được sự đồng thuận mới và theo đuổi cải cách chính trị. Một điều mà có lẽ hôm nay ai cũng thấy rõ hơn bất cứ lúc nào trong suốt cả thời kỳ cải cách, đó là chế độ chuyên quyền dẻo dai của ĐCS TQ, xét cả về mặt lý luận và thực tiễn chỉ là một hệ thống trì trệ bởi lẽ hệ thống này chống đối lại các chuyển biến dân chủ.

Nếu ĐCS mong muốn lấy lại lòng tin của quần chúng và tránh một cuộc cách mạng hướng từ dưới lên thì đảng phải tiến hành những thay đổi dân chủ thực sự, có hệ thống, ở trong nước. Những biến đổi sâu sắc sau đây cần phải được thực hiện. **Thứ nhất**, cùng với việc xử lý vụ Bạc Hi Lai qua cơ chế pháp lý hiện hành thì việc kêu gọi cải cách luật pháp – kể cả cải cách thực tiễn công tác xét xử của tòa án, thực thi nguyên tắc nhà nước pháp quyền và chủ nghĩa hợp hiến là điều trở nên vô cùng quan

---

⁹⁰ Muốn biết thêm những thảo luận về tiên đoán kinh tế Trung Quốc, xem Hu Angang 2011

trọng.⁹¹ Điều này có thể là một cơ hội tuyệt vời cho các nhà lãnh đạo có tư tưởng cách tân, và ở một mức độ nhất định cho tất cả các lãnh đạo, để họ nhận thức được rằng, cải cách luật pháp là con đường tốt nhất để họ tự bảo vệ trong một đất nước còn thiếu vắng nguyên lý pháp quyền. Có thể Trung Quốc sẽ phải mất nhiều năm, thậm chí nhiều thập kỷ để thiết lập một hệ thống hiến pháp đầy đủ, tuy nhiên, sẽ sớm cần một tuyên bố chính thức mang tính tư tưởng, chính trị và pháp lý rằng đảng phải ở dưới hiến pháp, chứ không phải là ngự trị bên trên hiến pháp.

Thứ hai, quản lý và điều hành truyền thông cũng là một việc cần cải cách gấp. Trung Quốc hiện đang bước vào “mùa của các lời đồn” và truyền thông xã hội đã trở nên quyền lực đến nỗi chính quyền Trung Quốc phải thường xuyên dừng những dịch vụ micro-blogging. Đó không phải là phương cách hiệu quả để điều hành đất nước (đặc biệt khi Trung Quốc dự định xây dựng một nền kinh tế định hướng sáng tạo). Lý do vì sao người dân tìm đến với truyền thông xã hội là bởi vì truyền thông chủ đạo không phản ánh nhiều sự thật cuộc sống. Do đó, con đường để ngăn chặn chủ nghĩa giết gân sinh ra bởi truyền thông xã hội là hãy cởi mở, khai phóng truyền thông chủ đạo. Điều đó không chỉ có lợi cho giới trí thức tự do, dân chủ mà còn lợi cho chính các nhà lãnh đạo Trung Quốc. Càng dè nén, bung bít những tin giết gân thì chúng càng trở nên mạnh mẽ và lan tỏa. Sau mười năm thương mại hóa, ngành truyền thông Trung Quốc đã góp phần tạo nên những nhà báo Trung Quốc biết đi theo con đường của tự do báo chí. Những biến chuyển cách mạng đang diễn ra trước mắt trong lĩnh vực truyền thông xã hội và viễn thông sẽ biến tự do truyền thông trở thành một sự cần thiết chứ không phải là một sự lựa chọn.

Thứ ba, sẽ là ngậy thơ về chính trị và thiếu năng về trí tuệ nếu tin rằng sự sụp đổ của họ Bạc chỉ kéo theo những diễn biến tích cực và không có gì sai lầm xảy ra ở Trung Quốc nữa. Tuy vậy cũng đáng nhớ lại rằng vụ ám sát một nhà văn Đài Loan bởi các điệp viên của Quốc Dân đảng Đài Loan đã giúp khởi động quá trình chuyển tiếp từ chế độ chuyên chế sang dân chủ vào giữa những năm 1990. Cũng tương tự như vậy, ĐCSTQ hiện nay cần phải hoặc tiến hành những thay đổi để tiến bước cùng lịch sử, hoặc là sẽ bị lịch sử bỏ lại sau lưng. Trong một viễn cảnh rộng lớn hơn, các lãnh đạo yếu, chính phủ yếu và đảng yếu cũng không phải là xu hướng chỉ ở Trung Quốc mới có; đó cũng chính là những thách thức chung trong thế giới hôm nay. Xin chào mừng đất nước Trung Quốc bước vào thế kỷ XXI!

---

⁹¹ Muốn đọc thêm một thảo luận chi tiết về những đòi hỏi gần đây của công luận và các nhà trí thức đối với một chế độ hiến pháp (constitutionalism), xem He Weifang 2012. Cũng nên xem Peerenboom 2002, Li và Jordan 2009; Wishik 2012

Tài liệu tham khảo

- Baum, Richard. 2007. "The Limits of Authoritarian Resilience." Paper presented in the conference held in the Centre for International Studies and Research, Sciences Po, Paris, 17 January 2007. Cũng xem thêm http://www.ceri-sciences-po.org/archive/jan07/art_rb.pdf.
- Bell, Daniel. 2012. "Why China won't collapse." *The Christian Science Monitor*, posted online 11 July 2012 <http://m.csmonitor.com/Commentary/Opinion/2012/0711/Why-China-won-t-collapse>.
- Bremmer, Ian. 2010. *The End of the Free Market: Who Wins the War between States and Corporations?* New York: Portfolio.
- Brødsgaard, Kjeld Erik and Zheng Yongnian. 2006. "Introduction: Whither the Chinese Communist Party?" In Brødsgaard, Kjeld Erik and Zheng Yongnian (eds.), *The Chinese Communist Party in Reform*. New York: Routledge.
- Brown, Kerry. 2009. *Friends and Enemies: The Past, Present and Future of the Communist Party of China*. New York: Anthem Press.
- Chang, Gordon. 2001. *The Coming Collapse of China*. New York: Random House.
- Chang, Gordon. 2011. "The Coming Collapse of China: 2012 Edition." *Foreign Policy*, posted on 29 December 2011. http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/12/29/the_coming_collapse_of_china_2012_edition.
- Chen, Zhiwu. 2012. "Zhongguo daole fei minzhu buke de shihou" (It is the time when China must make a transition to democracy). *Duowei News*, posted on 2 January 2012. <http://china.dwnews.com/news/2012-01-02/58470187.html>.
- Dickson, Bruce. 2003. *Red Capitalists in China: The Party, Private Entrepreneurs, and Prospects for Political Change*. New York: Cambridge University Press.
- Dickson, Bruce. 2005. "Populist Authoritarianism: The Future of the Chinese Communist Party," *Occasional Papers*. Carnegie Endorsement for International Peace.
- Dickson, Bruce. 2008. *Wealth into Power: The Communist Party's Embrace of China's Private Sector*. New York: Cambridge University Press.
- Dimitrov, Martin. 2008. "The Resilient Authoritarians." *Current History* 107 (705), 24–29.

- Dahl, Robert. 1961. *Who Governs? Democracy and Power in an American City*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Fewsmith, Joseph. 2006. "Inner-Party democracy: development and limitations." *China Leadership Monitor* 31, 1–11.
- Gallagher, Mary. 2009. "Power tool or dull blade? Resilient autocracy and the selectorate theory." Báo cáo không xuất bản, có thể xem ở http://faculty.maxwell.syr.edu/johanson/papers/gallagher_hanson07.pdf.
- He, Weifang. 2012. *In the Name of Justice: Striving for the Rule of Law in China*. Washington DC: The Brookings Institution Press.
- Ho, Pin. 2012. *Keyi queding de Zhongguo weilai (China's Future Can Be Determined)*. New York: Mirror Books, 2012.
- Hu, Angang. 2009. *Mao Zedong yu wenge (Mao Zedong and the Cultural Revolution)*. Hong Kong: Strong Wind Press.
- Hu, Angang. 2011. *China in 2020: A New Type of Superpower*. Washington, DC: Brookings Institution Press.
- Hu, Xiao. 2009. "Yi gaige yifu jingji weiji" (Accelerate reforms to respond to the economic crisis). *Zhongguo jingji shibao*, 3 March.
- Huang, Yasheng. 2008. *Capitalism with Chinese Characteristics: Entrepreneurship and the State*. New York: Cambridge University Press.
- Kuhn, Robert Lawrence. 2010. *How China's Leaders Think*. New York: John Wiley and Sons.
- Li, Cheng. 2001. *China's Leaders: The New Generation*. Lanham, MD: Rowman and Littlefield.
- Li, Cheng. 2005. "The new bipartisanship within the Chinese Communist Party," *Orbis* 49 (3), 387–400.
- Li, Cheng (ed.). 2008. *China's Changing Political Landscape: Prospects for Democracy*, Washington DC: The Brookings Institution Press.
- Li, Cheng (ed.). 2010. *China's Emerging Middle Class: Beyond Economic Transformation*. Washington, DC: The Brookings Institution Press.
- Li, Cheng. 2012a. "The battle for China's top nine leadership posts." *The Washington Quarterly* 35(1), 131–145.
- Li, Cheng. 2012b. "Power shift in China, Part I." *Yale Global online magazine*, posted on 16 April 2012, <http://yaleglobal.yale.edu/content/power-shift-china-part-i>.
- Li, Cheng and Eve Cary. 2011. "The last year of Hu's leadership: Hu's to blame?" *China Brief* 11 (23). 20 December.

- Li, Cheng and Jordan Lee. 2009. "China's legal system." *China Review* 48, 1–3.
- Li, Chunling. 2010. "Characterizing China's middle classes: heterogeneous composition and multiple identities." In Cheng Li, (ed.) *China's Emerging Middle Class: Beyond Economic Transformation*. Washington, DC: The Brookings Institution Press, 135–156.
- Link, Perry. 2012. "America's outdated view of China." *The Washington Post*, 10May.
- Lü, Xiaobo. 2000. *Cadres and Corruption: The Organizational Involution of the Chinese Communist Party*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- MacFarquhar, Roderick and Michael Schoenhals. 2008. *Mao's Last Revolution*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- McGregor, Richard. 2010. *The Party: The Secret World of China's Communist Rulers*. New York: Harper.
- McGregor, Richard. 2011. "Five myths about the Chinese Communist Party." *Foreign Policy*, January/February.
- Miller, Alice. 2008a. "China's new Party leadership." *China Leadership Monitor* 23.
- Miller, Alice. 2008b. "Institutionalization and the changing dynamics of Chinese leadership politics." In Cheng Li (ed.), *China's Changing Political Landscape: Prospects for Democracy*, Washington DC: The Brookings Institution Press, 61–79.
- Miller, Alice. 2009. "Leadership sustains public unity amid stress." *China Leadership Monitor* 29.
- Nathan, Andrew J. 2003. "Authoritarian resilience," *Journal of Democracy* 14 (1), 6–17.
- Nathan, Andrew. 2006. "Debate #1: is Communist Party rule sustainable in China?" *Reframing China Policy: The Carnegie Debates*, Washington, DC, posted on 5 October 2006, http://www.carnegieendowment.org/files/cds_nathan.pdf.
- Peerenboom, Randall. 2002. *China's Long March toward the Rule of Law*. New York: Cambridge University Press.
- Pei, Minxin. 2008. *China's Trapped Transition: The Limits of Developmental Autocracy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Pei, Minxin. 2012. "The myth of Chinese meritocracy." *Project Syndicate*, 15 May, <http://www.project-syndicate.org/commentary/the-myth-of-chinese-meritocracy>.

- Qian, Liqun. 2012. “Lao hongweibing dangzheng de danyou”(“Worries about the rule of the old Red Guards”). Wenzhai, 19 February.
- Shambaugh, David. 2008. *China’s Communist Party: Atrophy and Adaptation*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Shirk, Susan L. 2007. *China: Fragile Superpower: How China’s Internal Politics Could Derail Its Peaceful Rise*. New York: Oxford University Press.
- Teiwes, Frederick C. and Warren Sun. 1998. *China’s Road to Disaster: Mao, Central Politicians, and Provincial Leaders in the Unfolding of the Great Leap Forward 1955–1959*. New York. M.E. Sharpe.
- Tsai, Kellee. 2007. *Capitalism without Democracy: The Private Sector in Contemporary China*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Vela, Justin. 2009. “The secret of the CCP’s success.” *Asia Times Online*, posted on 3 October 2009, <http://www.atimes.com/atimes/China/KJ03Ad01.html>.
- Vogel, Ezra F. 2011. *Deng Xiaoping and the Transformation of China*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wang, Changjiang. 2009. “Zhuoli tuijin dang zhizheng de gaige chuangxin”(Promoting reforms and innovation in the Party). *Jiefang ribao*, 28 September.
- White, Lynn, Kate Zhou, and Shelley Rigger. 2013 forthcoming. *Democratization in China, Korea, and Southeast Asia? Local and National Perspectives*. New York: Routledge.
- Wishik, Anton. 2012. “The Bo Xilai crisis: a curse or a blessing for China? An interview with Cheng Li,” posted on 18 April 2012, <http://www.nbr.org/research/activity.aspx?id=236>.
- Yang, Dali L. 2004. *Remaking the Chinese Leviathan: Market Transition and the Politics of Governance in China*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Yao, Yang. 2010. “The end of the Beijing consensus: can China’s model of authoritarian growth survive?” *Foreign Affairs*, 2 February.
- Yu, Keping. 2009a. *Democracy Is a Good Thing: Essays on Politics, Society and Culture in Contemporary China*. Washington DC: The Brookings Institution Press.
- Yu, Keping. 2009b. “Xuyao liqing youguan minzhu de ji ge guanxi”(The necessity to clarify several conceptual factors concerning democracy). *Beijing ribao*, 16 March. Also at <http://theory.people.com.cn/GB/49150/49152/8965735.html>.

Zhang, Ming. 2012. “Zhongguo xiang he chuqu?”(Whither China?). Ershiyi shiji, 3 March.

Zhang, Yi. 2008. “Dangdai Zhongguo zhongchan jiecheng de zhengzhi taidu”(“Political attitudes of the middle stratum in contemporary China”). Zhongguo shehui kexue 2, 117–131.

Zhao, Suisheng (ed.). 2006. Debating Political Reform in China: Rule of Law vs. Democratization. Armonk, NY: M. E. Sharpe.

Zi, Zhongyun (ed.). 2011. Qimeng yu Zhongguo shehui zhuanxing (The Enlightenment and Transformation of Chinese Society). Beijing: Shehui kexue wenxian chubanshe.

Bản dịch nguyên thủy của Phạm Gia Minh, biên tập của Thời Đại Mới

© Thời Đại Mới